

ISPRAVE O ZADARSKOM MIRU 1358. GODINE

Milko BRKOVIĆ
Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru

UDK 94(497.5 Zadar)“1358“(094)
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 25. XII. 2008.

Riječ je o osam isprava, od kojih je prva u širem smislu riječi, odnosno skup više spisa o istom predmetu. I. Isprava o dogovaranju mira između mletačkih i ugarskih poslanika 1357. (?) godine; II. Isprava venecijanskog primjerka Zadarskog mira između ugarsko-hrvatskoga kralja Ludovika I. Velikog i Venecije (18. II. 1358.); III. Ludovikova isprava o proglašenju da se prethodna isprava odnosi i na saveznike u ratu (18. II. 1358.); IV. Isprava o međusobnom potvrđivanju ugovorenog mira i duždeva obveza da će prisegnuti na mir (18. II. 1358.); V. Isprava o prisezi između Ludovika i mletačkih poslanika da će se mir odnositi i na saveznike u ratu (18. II. 1358.); VI. Isprava o Ludovikovu zahtjevu i napatku svojim poslanicima, koji će otići u Veneciju i u njegovo ime zahtijevati da dužd položi prisegu na sklopljeni mir, da mu izruče kraljevo pismo o položenoj prisezi na mir i da duždu predaju gradove i posjede koji se nalaze u kraljevoj vlasti, a po ugovoru trebaju biti vraćeni Veneciji (20. II. 1358.); VII. Isprava mletačkog dužda Ivana Delfina o proglašenju Zadarskog mira od 18. II. 1358. (25. II. 1358.) i VIII. Isprava istog dužda da Zadarski mir uključi i saveznike u prethodnom ratu (25. II. 1358.). Autor isprave obrađuje s paleografsko-diplomatičarskog stajališta. Izvornici se isprava nalaze u Archivio di Stato di Venezia, Pacta, V, fol. 154-157, stara signatura: Pactorum, V, fol. 159-162.

Ključne riječi: *Ludovik I. Veliki, Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, Hrvatska, Venecija, Dalmacija, Zadarski mir, 1358.*

POLITIČKA ZBIVANJA I POVIJESNE OKOLNOSTI NASTANKA ISPRAVA O ZADARSKOM MIRU

O vraćanju Dalmacije Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu činom mira sklopljenim u Zadru 1358. između ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika I. Velikog (1342.-1382.) i mletačkog dužda Delfina (1356.-1361.), u hrvatskoj historiografiji novijeg doba nije odveć pisano.¹ Od starijih autora tom se problematikom najviše pozabavio Dane

¹ Od starijih hrvatskih povjesničara treba istaknuti klasike hrvatske povijesti Tadiju Smičiklasi, Vjekoslava Klaića i Ferdu Šišića, koji su se u svojim povijesnim djelima ozbiljno doticali toga mira, a od ostalih starijih spomenimo da je o toj tematici pisao Dane GRUBER, *Borba Ludovika I. s Mlecima za Dalmaciju (1348-1358)*, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 152, Zagreb, 1903., 32-161, i u nastavcima: Dalmacija za Ludovika I. (1358-1382), *ISTO*, 166, Zagreb, 1906., 164-215; 168, Zagreb, 1907., 163-240; 170, Zagreb, 1907., 1-75. Dugo godina kasnije, tek 1958., stručni članak bez bilježaka o toj tematici napisao je Ante Marija STRGACIĆ, Prigodom šestogodišnjice Zadarskog mira (18. veljače 1358. – 18. veljače 1958.), *Zadarska revija*, VII, Zadar, 1958., br. 2, 97-110. Nakon njega o miru u Zadru pisala je Nada KLAJČ, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb, 1976., 619-635; *Zadar u srednjem vijeku do 1409.*, Zadar, 1976., 315-322; *Radovi, Razdio društvenih znanosti*

Gruber u svojim opširnijim studijama u nastavcima u *Radu JAZU*, knjiga 152/1903., knj. 166/1906., knj. 168/1907. i knj. 170/1907. Sve što je kasnije pisano o Zadarskom miru iz 1358. godine, uglavnom je pisano na temelju Gruberovih studija.

Općenito rečeno, u doba dolaska loze Anžuvina (1301.-1409.) na ugarsko-hrvatsko prijestolje, oko 1300. godine, umjesto dotadašnjih Arpadovića (1102.-1301.), kraljevska je vlast u Hrvatskoj u odnosu prema ostalim feudalcima izgubila na važnosti. U prvi se mah činilo nemogućim da će tu vlast nova dinastija obnoviti, ali kada je hrvatski knez Juraj I. Bribirski (umro 1303.) preko Zagreba doveo u Budim na prijestolje malodobnoga, dvanaestogodišnjeg, kralja Karla I. Roberta (1301.-1432.), koji je slomio otpor ugarskih i hrvatskih feudalaca, što je uvelike iskoristila Venecija i zauzela Šibenik, Trogir, Split i Nin, srednjovjekovna Bosna priključila sebi Livno, Duvno, Glamoč, Hum, Krajinu od Cetine do Neretve, a u ratu protiv Raške (Srbije) vratio ugarsko-hrvatskoj kruni i Mačvu, sve je to pokazalo da je kraljevska vlast ponovno postala vodeća u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu. Novi se vladar Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva okruživao vitezovima, *milites*, koji su mu bili najčvršći oslonac kraljevske vlasti. U službi su mladog kralja i pojedini odličnici, primjerice u Slavoniji braća Stjepan i Ivan Babonić, koji jedan za drugim banuju u razdoblju 1310. do 1321. godine i kojima kraljevska viteška služba donosi korist, jer im on nudi visoki položaj u cijeloj Slavoniji, iako je praktički tu ban vladar i kraljev suparnik. I u slučaju kada je potonji ban zbog starosti morao odstupiti s banskog položaja, kralj ga ne zaboravlja već za nagradu prima dvojicu njegovih sinovaca među kraljevske vitezove. Banovim odstupom s banske stolice kralj je dobio priliku ustoličiti svoga čovjeka za slavonskog bana, a time postaviti i nove zadatke koji će omogućiti jačanje kraljevske vlasti. S druge strane, i u takvim, za kralja povoljnim, prilikama dolazi do sukoba između kralja i bana. Primjerice, ban je Mikac spočetka bio pokoran kralju, ali kasnije, kada je ojačao, jedva da je priznavao kraljevsku vlast.²

---

(10), 1983/1984, Filozofski fakultet Zadar, sv. 23, Zadar, 1984., 225(5)-231(11), bez bilježaka, iako je kategoriziran kao *izvorni znanstveni rad*; isto ponovljeno u *prilogu* tom broju *Radova* pod naslovom: *Dalmacija u vrijeme Anžuvinske vlasti*; Vinko FORETIĆ, Pogled na Zadarski mir 1358. godine, *ISTO*, 233(13)-244(22). U novije vrijeme poznato mi je da je o toj tematici pisao Mladen ANČIĆ u: *Zadarski mir 18. 2. 1358. – 18. 2. 2008. o 650. obljetnici*, Zadar, 2008., 10-15. Na stranicama 18-23 te bibliografske jedinice, *prospekta*, tada popularno nazvanog *hotelski jelovnik*, u „prigodnici“ obilježavanja Zadarskog mira, održanoj u crkvi sv. Frane, u Zadru, 6. ožujka 2008., koja se pak trebala održati na dan sklapanja mira (18. II. 2008.), ali je, zbog smrti zadarskog nadbiskupa u miru, oca Marijana Oblaka, odgođena za 6. III. te godine, donesen je i tekst same isprave o ugovoru prema: Ivan KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Jura regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, I, Zagreb, 1862., 127-130, i Šime LJUBIĆ, *Listine o odnosajih između Južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, III, Zagreb, 1872., 368-373 (netočno navedene godine izdanja obaju djela, bez stranica na kojima je donesena isprava te za Kukuljevićeva *Jura regni...* nije naznačen ni broj sveska). Šteta je što tom prigodom doneseni tekst isprave o miru nije uspoređen s izvornikom, jer se objavljeni tekst razlikuje od svoga izvornika.

² Nada KLAJIĆ, Značenje vladavine Anžuvina za Hrvatske zemlje, napose za Dalmaciju, *Dalmacija u vrijeme Anžuvinske vlasti, Prilog Radovima Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 23/1983.-84., Zadar, 1984., 227(7)-228(8).

Također, općenito uzevši, u središnjoj zemlji Hrvatskoga Kraljevstva, Hrvatskoj, početna je anžuvinska vlast bila pogubna za njezine velmože, osobito knezove Bribirske, iako su tu vlast, u osobi Karla I., doveli na hrvatsko i ugarsko prijestolje. Naime, vojnim i političkim porazom Mladena II. Bribirskog (banuje oko 1275. do poslije 1326.) 1322. godine Hrvatska je kao država bila gotovo nestala. Međutim, Karlov sin i nasljednik Ludovik I. Veliki (1342.-1382.), koji od zadnjeg desetljeća prve polovice XIV. stoljeća sniva o velikoj zajednici država od Baltika do Sicilije, doznava Hrvatskoj i njezinim sastavnicama dostojno mjesto, iako se očekivalo da će ga u toj zamisli politička nužda prisiliti da porazi hrvatske velmože koji mu sprječavaju put do Dalmacije i Napulja. On je to tim lakše mogao učiniti jer je vojno bio superioran nad njima, ali se svojom viteškom čašću i kraljevskom razboritošću opredijelio za suprotno. Umjesto rata Ludovik je hrvatskim velmožama, koji su ga priznali svojim suverenom, ponudio, u prvom redu mladom knezu Ivanišu Nelipiću, viteško savezništvo i udio u kraljevskoj vlasti. Stoga knez Ivaniš 1345. godine obećava Ludoviku vratiti najvažnije utvrde koje je u Hrvatskoj držao njegov otac, ali tek onda kada mu Ludovik vrati baštinu, odnosno Cetinsko Kneštvo. Time je Ludovik učinio prvi korak prema Hrvatskoj, ali to nije bilo dovoljno i prema Dalmaciji, osobito kada je njegova vojska doživjela teški poraz od Mlečana pod Zadrom 1346. godine, iako je brojila oko sto tisuća vojnika. Ludovik je upravo tada uvidio da bez stvarne pomoći Hrvatske ne može niti pomišljati na oslobađanje Dalmacije od Venecije i njezino vraćanje pod hrvatski dio njegova kraljevstva. Spočetka je morao steći bar pokoju utvrdi u zaleđu dalmatinskih gradova, kako bi iz njih rukovodio akcijom za oslobađanje Dalmacije ispod mletačke vlasti. Pošao mu je za rukom sljedeće, 1347., godine dobiti bribirsku Ostrovcu, koja je slovila kao vrata prema Zadru. Uz Ostrovcu kralj je dobio i Lučku županiju, dakle područje oko utvrde, a zauzvrat knezovima Bribirskim dao je u Slavoniji utvrdi Zrinj s okolicom.³

Dobitkom bribirske Ostrovice u svoje ruke kralj se Ludovik I. sa svojom ugarsko-hrvatskom vojskom primakao Zadru, središtu mletačke Dalmacije, koja je od svih hrvatskih zemalja najviše čekala spas ispod kandža mletačkog lava. Zadar je, naime, još od početka XII. stoljeća, uz kraće prekide, bio pod prisilnom mletačkom vlašću i jedva čekao oslobođenje ispod nje. Bio je društveno i gospodarski ovisan o zaleđu te se neprestance nadao da će ga hrvatsko-ugarski vladar osloboditi od mletačkog jarma. S druge strane, budući da Ludovik I. nije mogao ni pomisliti da će ostvariti svoje planove ako prije ne vrati Dalmaciju u sastav svoga Hrvatskog Kraljevstva, ubrzo se složio sa Zadranima da Veneciju treba istjerati s hrvatske obale Jadranskog mora. Međutim, prvi Ludovikovi pokušaji vezani uz taj plan 1345. i 1346. godine, kada je njegova vojska pod zadarskim zidinama doživjela poraz, nisu urodili plodom. Tada se mladi kralj morao povući i sklopiti osmogodišnje primirje, koje je iskoristio za osvetu umorstva svoga brata Andrije u Aversu kod Napulja te za ozbiljniju

---

³ *Isto*, 228(8)-229(9).

pripremu, nakon čega je oslobodio ispod mletačke vlasti prostor Dalmacije od Kvarnera do Drača. Plod svega toga nastojanja bilo je sklapanje mira s Venecijom u Zadru, 18. veljače 1358., kada se „prvi put od pada Salone kopno s gradom na obali i otocima našlo u ruci jednog vladara“.⁴

Neposredno prije samog sklapanja mira događaji su tekli sljedećim tijekom. Naime, kada je isteklo osmogodišnje primirje, od 5. kolovoza 1348. pa do 5. kolovoza 1356., sklopljeno s Venecijom, koja je u međuvremenu na prijevaru dobila Skradin i kanila se dočepati Klisa i Omiša, Ludovik se odlučio do kraja obračunati s Venecijom i osloboditi Dalmaciju i otoke, što mu pođe za rukom tijekom predstojećega dvogodišnjeg rata (1356.-1358.). Rat se vodio ne samo za Dalmaciju i Hrvatsku nego i na njihovu području, pa i na mletačkom, talijanskom teritoriju, na kojem je ugarsko-hrvatska vojska imala zadatak što jače pritisnuti Mlečane kako bi bila olakšana borba za Dalmaciju i otoke. U tu je svrhu kralj Ludovik I. u Zagrebu skupljao veliku vojsku kojom je iz taktičkih razloga hinio pohod u rat protiv Srba, ali se iznenada okrenuo prema zapadu i god. 1356. navijestio rat Mletačkoj Republici. To je uvelike iznenadilo i uplašilo, inače opreznu, Veneciju koja je odmah preko svojih poslanika ponudila primirje uz uvjet da će Ludoviku predati sve dalmatinske gradove osim Zadra. Kralj Ludovik nije htio ni čuti za takve uvjete, pa je započeo rat koji je trajao dvije godine. Kraljevu je vojsku u Hrvatskoj i Dalmaciji predvodio hrvatsko-dalmatinski ban, kako je i bio običaj, ovaj put u osobi Ivana Čuza iz Ludbrega, kojem su se gradovi Split i Trogir odmah predali, Split 8. srpnja 1357., a Trogir dva dana kasnije, zatim Šibenik i Dubrovnik. Nakon njih isto su učinili i svi ostali dalmatinski gradovi, osim Zadra koji je Venecija uporno branila i oko kojeg su se vodile žestoke i krvave bitke. Budući da je Ludovik istodobno imao ratnog uspjeha i u sjevernoj Italiji, Venecija je bila priklještena te se odlučila ponuditi sklapanje mira uz uvjete koje je kralj Lodovik postavio. Mir je sklopljen u Zadru 18. veljače 1358., u sakristiji samostanske crkve sv. Frane, i po njemu se Venecija odrekla svih dalmatinskih gradova i otoka, kako stoji u ispravi, „od polovice Kvarnera do međaša grada Drača“,⁵ dakle i Dubrovnika i Kotora, a mletački se duž odrekao naslova *dux Dalmatiae et Chroatae*, kojim su se mletački duždevi, s prekidima, kitili još od tisućite godine. Tim su mirom dalmatinski gradovi i otoci vraćeni zakonitom kralju i Kraljevini Hrvatskoj, a Mletačka Republika bijaše za duže razdoblje istisnuta s hrvatske obale Jadranskog mora.⁶ To će trajati do

---

⁴ ISTO, 229(9). O sadržaju isprave, o samom miru i poimanju *Dalmacije* u srednjem vijeku u: Vinko FORETIĆ, Pogled na Zadarski mir 1358. godine, *Dalmacija u vrijeme Anžuvinske vlasti, Prilog Radovima Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 23/1983.-84., Zadar, 1984., 233(13)-242(22).

⁵ Zašto baš od polovice Kvarnera do Drača, najbolje nam objašnjava hrvatska redakcija *Ljetopisa popa Dukljanina*, čija je tradicija očito bila živa u doba vlasti Ludovika I. nad Hrvatskom, u kojoj se pak o podjeli Primorja kaže: „od Dalme do Valdemina prozva Hrvate Bile, što su Dalmatini Nižnji, a od mista Dalme do Bandalona grada, ča se sada zove Drač, dotle prozva Gornju Dalmaciju“.

⁶ Ferdo ŠIŠIĆ, *Pregled povijesti hrvatskog naroda*, Zagreb, 1975., 216.

Ludovikove smrti, a onda će Venecija, za njegovih slabih nasljednika, polako dizati glavu i pomalo vraćati prethodno stanje u Dalmaciji.

Zadarski mir i povratak Dalmacije u Hrvatsku, odnosno u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, imali su velik odjek ne samo u Veneciji nego i u cijeloj Europi. To je za Veneciju bila katastrofa, što se najbolje može vidjeti iz spisa mletačkog senata od 12. siječnja 1358.⁷ Tada je usprkos statutarnom ograničenju mletačko vijeće bilo prošireno s pedeset osoba, jer se radilo o životnom pitanju Mlečana. Naime, moć i snaga Mletačke Republike ponajviše se temeljila na posjedima u Dalmaciji, za koju su se stoljećima uporno i strpljivo borili. Poznato nam je da su se za nju borili tijekom vladavine hrvatskih narodnih vladara, od stoljeća sedmog pa sve do nestanka narodnih hrvatskih vladara s političke pozornice krajem XI. stoljeća. Još uspješnije nastavljaju borbu u doba Unije Ugarske i Hrvatske, odnosno u doba Arpadovića, a potom i u doba Anžuvina. Međutim, ovi potonji sav svoj trud i stoljetnu borbu pretvaraju 1358. godine u poraz, koji je poljuljao i najupornije njihove borce.

U odnosu na mletačku zapadnu obalu Jadrana, hrvatska je istočna obala Jadrana bila mnogo povoljnija za trgovačku plovidbu, koja je u to doba bila glavni izvor gospodarske moći. Od cijele Dalmacije, za Veneciju je Zadar sa svojim otočjem bio najvažniji, ne samo za trgovinu, već i u strateškom pogledu. Tuda su morale prolaziti mletačke lađe s robom za Levant i obratno. Tko je imao Zadar pod svojom vlašću, taj je mogao uspješno razvijati svoju trgovinu, a kočiti i uništavati susjeda. To je i bio glavni razlog zašto su Mlečani u prednacrtu Zadarskog mira ponudili Ludoviku cijelu Dalmaciju osim Zadra, te su to pokušali ostvariti preko pape i cijele tadašnje političke Europe. S lakoćom su priznali da Ludovik I. ima zakonito pravo na Split, Trogir, Šibenik, Nin i ostale dalmatinske gradove, ali kad je bila riječ o Zadru, onda su postali veoma zabrinuti. Štoviše, opravdavali su se da je Zadar oduvijek njihov grad, na koji hrvatsko-ugarski kralj nema nikakvih prava, *ni božjih ni ljudskih*. Za Zadar se ogorčeno bore, pa i onda kada su na izdisaju, kada su vojno poraženi, kada pokornički priznaju da im je Zadar život. Gubljenje Zadra za njih je raspad Venecije (*desulationem nostri status*), odnosno ropski jaram koji im nameće kršćanski vladar (*Nos in servitute redigere*).⁸ Jedni su u Veneciji predlagali ustrajnost u ratu protiv ugarsko-hrvatske vojske, dok su drugi bili svjesni vlastite nemoći i lukavstvom pokušavali spasiti najvažnije, uplećući u svoje političke igre i papu, svoga sunarodnjaka, kao posljednju nadu. Bili su čak spremni Ludoviku plaćati *danak*, koji su njihovi predci plaćali još od hrvatskog *dux*a Mislava Hrvatima. Međutim, Ludovik je bio svjestan da je istočni Jadran *dei gratia* njegova kraljevska baština, koju je stekao nasljedstvom svojih prethodnika hrvatskih i hrvatsko-ugarskih vladara, u što je spadao i Zadar.

---

⁷ Ante STRGAČIĆ, Prigodom šestogodišnjice Zadarskog mira (18. veljače 1358. – 18. veljače 1958.), *Zadarska revija*, VII, Zadar, 1958., br. 2, 106(97-110).

⁸ *ISTO*, 107.

Ludovik je odbio sve mletačke ponude, jer je dobro znao tko su Mlečani i da su ovaj put na koljenima. Znao je dobro da mu je Jadran izlaz u svijet i ako nema svoga brodovlja da će mu se ponoviti neuspjesi pod Zadrom 1345. i 1346. godine te silni napor u pohodu na Napulj, kamo je hitao osvetiti bratovo umorstvo. Bio je svjestan činjenice da je u to doba Sredozemno more bilo najznačajnije, osobito njegov istočni dio, kojemu je i Jadran gravitirao zbog blizine Levanta. Osim toga Jadran mu je bio najbliža i najbrža veza s Napuljskom Kraljevinom, domovinom njegova oca, na koju je pretendirao, osobito nakon umorstva brata mu Andrije. Vodio je brigu i za svoju djecu, tri kćeri (Katarinu, Mariju i Hedvidu). Dvjema je već bio osigurao kraljevska prijestolja, ugarsko-hrvatsko i poljsko, a trećoj je kanio osigurati napuljsko, za koje mu je Jadran bio preduvjet. Tijekom svoje prve vojne u Napulj 1347.-1348. godine uvjerio se je koliko bi mu bilo lakše stići do te odrednice da je Jadran bio u njegovoj vlasti, kada se sa svojom vojskom iz Ugarske morao probijati naokolo i uzduž Apeninskog poluotoka do Napulja. Da je tada imao Jadran u svojoj vlasti i svoju mornaricu, zasigurno ne bi morao organizirati drugu vojnu u Napulj 1350. godine.⁹

Zbog toga je u posebnom članku zadarskoga mirovnog ugovora nametnuo obvezu Veneciji da mu, doduše o njegovu trošku, u svojim brodogradilištima izgradi 24 galije, koje su trebale biti začetak njegove buduće pomorske sile. Uz to je računao i na brodovlje dalmatinskih gradova, koji su već imali pomorsku tradiciju, te je u tu svrhu imenovao admirala svoje nove mornarice u osobi viteza sa svoga dvora, Zadrana Jakova de Cessana, povjerivši mu ujedno titulu kneza Brača i Hvara, *Jacobo de Cessan, aule nostre miles, amiratus noster maritimus ac comes insularum nostrarum Farie et Bratie*, za kojega se smatra da je bio hrvatski plemić s posjeda Jelšani u zadarskoj okolici.¹⁰ No, u pogledu mornarice Ludovika su Mlečani „preveslali“. Upravo su oni najbolje znali što znači mornarica na Jadranu, a osobito ako nije u njihovim rukama, pa stoga nisu izvršili svoje obveze niti su mu sagradili 24 galije, te i danas ostaje zagonetka kako su izbjegli tu obvezu, to više što mornarica dalmatinskih gradova, na koju je Ludovik očito računao, nije ni izdaleka mogla parirati mletačkoj mornarici na Jadranu. Zasigurno mu je bila velika obveza štititi dalmatinske gradove, osobito kada mu se 1369. podvrgao i Kotor, na koji su pretendirali velmože Balšići, a koji je štitio i od mletačkog utjecaja. Iako poraženi, Mlečani su i tijekom Ludovikove vladavine Dalmacijom konstantno ugrožavali njegovu trgovinu na Jadranu, ponajviše monopolom na nju. Osobito su priječili prijevoz dalmatinske soli u Feraru i Padovu, čime su skuplje mogli prodavati svoju, što je i dovelo do ponovnog rata s Venecijom 1378.-1381. godine, kada je Ludovik pomagao Genovljane, koji su

---

⁹ *ISTO*, 108.

¹⁰ *ISTO*. Vrijedi spomenuti ovdje da je u crkvi sv. Frane u Zadru bio pokopan Jacobus de Cezamia. Grobni natpis dala je otući mletačka vlast 1415., zbog toga se još godine 1443. moglo pročitati: „Hic iacet dominus Jacobus de Cezamia miles, nobilis civilis Iadre, qui virtute sue industrie, ad honorem corone Ungarie, perfidos Venetos expoliavit“, *ISTO*, 108-109.

tih godina zaratili protiv Venecije, koji je pak rat Ludovik mogao spriječiti da je točno proveo odredbe Zadarskog mira i organizirao svoju mornaricu.¹¹

Svega je toga Ludovik bio svjestan i stoga nije popuštao mletačkim ponudama, ali uvijek ostaje nejasno zašto Veneciju tijekom zadarskih događaja nije dokrajčio kao državu kada je zato imao izvrsnu priliku? Razloge tomu možda treba gledati u onodobnom političko-društvenom okruženju. Naime, svi su Ludovikovi saveznici ujedno bili i mletački saveznici, koji su u danim prilikama gledali svoj interes, što se osobito pokazalo nakon Ludovikove smrti. Na njegovu je dvoru bilo čak i njegove rodbine koja je radila za mletačke interese. Najistaknutiji akteri sukoba između Ludovika i Venecije su: dalmatinski gradovi na čelu sa Zadrom, odnosno cijela mletačka Dalmacija, napuljska kraljica Ivana I., zvana *lijepa preljubnica*, talijanski gradovi, osobito Carrara, Padova, Mantova i Milano, francuski princ Humbert u Vienni, francuski kralj Ivan II. Dobri, car *Svetog Rimskog Carstva njemačkog naroda* – češki kralj Karlo IV., rimski papa u Avignonu Inocent VI. (Mlečanin), bosanski banovi Stjepan II. Kotromanić i Tvrtko, kasniji kralj Tvrtko I., te srpski car Uroš, nasljednik cara Dušana Silnog, koji je bio ljuti protivnik katoličanstva i gorljivi pobornik posljedica velikoga kršćanskog raskola te prvi srpski vladar koji je uspio minimizirati ugarski suverenitet nad Srbijom, kao i drugi manji faktori, osobito Turci, koji su u prikrajku čekali povoljnija vremena te dočekavši ih postali odlučujući faktor zapadnoeuropskih događanja, što se osobito pokazalo nakon smrti Ludovika I., s kojim su pak Mlečani od početka šurovali. Ostaje ipak činjenica da su Mlečani bili „zauzdani“ dok je Ludovik bio na vlasti, ali kada je on umro, njegovi nasljednici to nisu mogli nastaviti.

PALEOGRAFSKO-DIPLOMATIČKA ANALIZA ISPRAVA O ZADARSKOM MIRU

Donesene su isprave o Zadarskom miru 1358. godine prepisane veoma čitljivom srednjovjekovnom *kancelarijskom goticom* s mnoštvom kratica na desetak listova pergamena većih dimenzija. Tekstovi su isprava omeđeni okomitim crtama, koje se još vide, dok su vodoravne izbrisane. Obično su na početku tekstova početna slova, osobito Ludovikova imena, izrazito povećana i iznutra iluminirana uokvirenim cvjetovima i drugim ukrasima, omeđenim s lijeve strane osnovnom *hastom* slova a s desne tanjom crtom. Cvjetovi su, primjerice, u obliku klasa pšenice s paralelnim *brkovima*, čiji su vrhovi savinuti i naglašeni visećim točkama poput plodova, dok plod cvijeta viri iz nutrine iluminacije poput vrha mača i ujedno izražava umjetnički oblik simbolične invokacije, primjerice isprave pod brojem II., Ludovikove temeljne isprave o miru. I ostala su slova Ludovikova imena izražena i pisana kapitalom, dok za pojedina imena osoba i gradova u tekstovima nema pravila. Početna su slova osoba

---

¹¹ *Isto*, 109.

većinom velika, ali ponekad i susjedna imena, osobito gradova i prezimena koja dolaze iza imena, započinju malim slovima.

Od drugih se karakterističnih ukrasa, uglavnom na lijevoj margini, nalaze i notarski ukrasi, primjerice, desna ljudska savijena šaka s dijelom podlaktice i drugi ukrasi.

Tijekom tekstova mjestimice su pojedina slova povećana, podebljana i istaknuta na početku pojedine riječi, primjerice slovo **U**, odnosno **V**, u riječi *Uniu(er)sis*, zatim slovo **R** u riječi *Rex*, slovo **E** u vezniku *Et* i slično.

Tekstovi isprava obiluju kraticama. Što se tiče interpunkcije, nakon dijelova teksta i pojedinih dužih rečenica prisutna je točka. Ponekad je donesen i neodređeni znak, koji se može transkribirati i kao zarez.

Od objavljiivača donesenih isprava ističu se Ivan Kukuljević Sakcinski, koji je 1862. godine objavio bečki primjerak Zadarskog mira,¹² i Šime Ljubić, koji je deset godina nakon Kukuljevića objavio venecijanske primjerke donesenih predmetnih isprava.¹³ Oba su objavljiivača korektno transkribirala tekstove isprava, osim što su nekoliko kratica različito pročitali i na mjestima ispustili pokoju riječ ili izraz. Potonje se, doduše, moglo potkrasti tijekom tiskanja teksta. Primjerice, u šestom retku originala donesene isprave pod rimskim brojem II Kukuljević ili njegov tiskar ispušta izraz dviju riječi, *sibi subditos*, nešto prije toga *ascensurus* čita kao *Ascensionis*, u šesnaestom retku ispušta kraćenu zamjenicu *n(ost)ra*, u dvadeset i sedmom ne transkribira znak za veznik *et*, u trideset i sedmom dodaje *per*, prvu riječ, kraticu, drugog lista teksta te isprave *nu(n)q(am)* razrješuje s *unquam*, u petom retku ispušta riječ *sibi*, u devetom retku izraz *Regia(m)* čita kao *regum*, nešto prije te riječi umjesto kratice *s(uam)* umeće veznik *et*, u petnaestom retku kraticu *ip(s)os* razrješuje s *post*, nekoliko redaka dalje umjesto *infra* donosi *intra*, umjesto *an(te)d(ic)to* čita *aut dicte* i slično. S druge strane Ljubićeve *Listine* u srednjem dijelu drugog lista te isprave ispuštaju čitavu rečenicu: *ad obserua(n)cia(m) di(c)te ordinationis (et) dispos(i)cionis illum u(e)l illos astringere et censura eccl(es)iastica media(n)te* i donose neke manje razlike u čitanju kratica. Slično je i ostalim donesenim ispravama.

Općenito uzevši, donesene isprave o miru s Venecijom 1358. godine sadrže sva tri konvencionalna dijela, to jest uvod ili protokol, tekst, odnosno kontekst ili sadržaj i zaključak ili eshatokol. Iako ta sva tri konvencionalna dijela unutar sebe sadrže brojne diplomatske formule ili sastavne dijelove isprava, odmah se na početku može uočiti odstupanje od *formulara* srednjovjekovnih isprava XIV. stoljeća, to više što pojedine od njih na kraju donose formulu *aprekacije* i što su temeljne pisane u crkvenoj ustanovi

---

¹² Ivan KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Jura regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, Zagreb, I, 1862., 127-130.

¹³ Šime LJUBIĆ, *Listine o odnošajih između Južnoga Slavenstva i Mletačke republike*, III, Zagreb, 1872., 361-381. Općenito njegove *Listine* obiluju što tiskarskim pogrješkama što pogrješkama njegovih suradnika, kojima je povjeravao transkripciju pojedinih isprava, međutim, ova je isprava korektno transkribirana.

u kojoj u to doba zasigurno postoji *skriptorij*. Naime, na samom početku temeljne isprave o miru, pod brojem dva, donesena je njezina *regesta*, a ispuštena *invokacija*, i verbalna i simbolična. Možda je tomu razlog što je ta isprava međudržavni *ugovor* i što je njezina simbolična invokacija sadržana unutar ukrasne iluminacije ili crtarije. Ta isprava, dakle, umjesto s *invokacijom* ili zazivom kršćanskog Boga započinje *regestom*, koja je veoma kratka, a glasi: „Mir s gospodinom ugarskim kraljem.“ Tu *regesta* ima ulogu naslova isprave u obliku ugovora, a budući da u sebi sadrži odrednicu *mir*, može imati i ulogu invokacije. Kako donesene predmetne isprave govore o pregovorima i ugovorima, sve one na početku sadrže svoju kratku *regestu*.

Verbalna je *invokacija* sadržana samo u donesenim ispravama pod brojem IV i V, to jest u potvrdnici mletačkih poslanika temeljne Ludovikove isprave i isprave u koju su uključeni i njegovi saveznici. Ona je tu donesena u obliku: *In Christi nomine amen*, što je skraćeni oblik invokacije srednjovjekovnih isprava koje u svome dužem obliku glase: *In nomine patris et filii et spiritus sancti amen*.

Intitulacija je u donesenim ispravama zastupljena u svome najširem obliku u ispravama pod brojem I i II, odnosno u Ludovikovoju matičnoj ispravi o miru s mletačkim poslanicima i njezinoju potvrdnici od strane mletačkog dužda. Sadrži popis svih zemalja i posjeda kojima je Ludovik I. Veliki kralj i suveren. To su Ugarska, Dalmacija, Hrvatska, u koju je, naravno, uključena i Slavonija, zatim Bosna, koja se u to doba nazivala Rama, zatim Srbija, Bugarska i Kumanija te salernski principat i gospodstvo nad posjedom Brdo sv. Anđela. U duždevoj potvrdnici mira ona glasi: *Johannes Delphino dei gratia dux Venetiarum etc.* Ona je tu skraćena i bez *pertinencije*, jer se mletački dužd našao u podređenom položaju u odnosu na ugarsko-hrvatskog kralja pa se stoga nije smio kititi ostalim titulama, osobito svojom dotadašnjom titulom *dux Dalmacie Croacieque*. On je, dakle, Zadarskim mirom izgubio titulu *dux* Hrvatske i Dalmacije, osobito Dalmacije, jer mu je titula Hrvatske bila samo ukras. U svim ostalim donesenim ispravama *intitulacija* je samo kratka varijacija Ludovikove i duždeve *intitulacije*, uz opasku da je ona u zajedničkoju ispravi Ludovika i mletačkih poslanika, isprava pod brojem IV, formula *intitulacije* više osoba, zato što su mletački poslanici ovlašteni sklapati mir. I Ludovikova i duždeva *intitulacija* u sebi sadrže *devociju*, jednu od osnovnih vladarskih osobina.

Formula je i Ludovikove i duždeve *devocije* donesena u kratkom i uobičajenom obliku *dei gratia, Božjom milošću*, te također uobičajeno spojena s *intitulacijom*.

Inskripcija je predmetno donesenih isprava uopćena i odnosi se na sve Kristove vjernike, odnosno na kraljeve i duždeve podanike kojih se tiče predmetna isprava, kao i *salutacija* kojom, umjesto uobičajenog pozdrava u *Isusu Kristu Spasitelju*, kralj pozdravlja s pozdravom *vječni spas u Gospodinu*, dok dužd uopće ne pozdravlja jer mu nije bilo do pozdrava zato što je morao vratiti okupirani teritorij, koji je nekoliko puta bio veći od samog *dukata* Venecije.

Ni formula *arenge* u donesenim predmetnim ispravama nije odviše opširna, ali je bremenita teološkim, pravnim, filozofijskim i moralnim izričajima. Ona je kratki

traktat tih četiriju sentencija, po kojima je Isus Krist sišao s Nebesa na Zemlju, podnio ljudsku smrt radi otkupljenja ljudskog roda, uspostavio moralni red i ljubav, uskrsnuo od mrtvih i vratio se na Nebo k Bogu Ocu, te svojim vjernicima, odnosno čovječanstvu, primjerom pokazao kako treba živjeti pravednik na zemlji da bi tijekom zemaljskog života zavladala pravda, prijateljstvo i ljubav, koji su ujedno preslika vječnog života na nebu. Ta je formula donesenih isprava u potpunom raskoraku sa stvarnošću življenja vremena u kojem je pisana, osobito u duždevoj potvrđnici Zadarskog mira u ispravi pod brojem VII.

Misli iz arenge isprava želi publicirati, odnosno *notificirati* ili *promulgirati* preko sadržaja predmetnih isprava, koji je sadržan u formuli naracije i dispozicije. Ona je u donesenim ispravama veoma kratka, jer su za pravni čin Zadarskog mira prethodili mnogobrojni i dugotrajni višestruki pregovori pa je stoga razloga toj formuli posvećena mala pozornost u predmetnim ispravama.

Naracija ili *ekspozicija* predmetnih isprava ocrta političke i povijesne okolnosti do sklapanja predmetnog ugovora o miru između Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva i Venecije i nakon tog mira. Ona je najopširnija u donesenoj ispravi pod I, u kojoj je spojena s dispozicijom. Štoviše, uz dispoziciju naracija je jedina prisutna diplomatska formula te isprave, jer je u njoj riječ o pregovorima prije samog čina sklapanja mira. Donosi povijesne okolnosti i događaje koji su se zbili u prošlosti, čiji je konačni plod predmetni mir u Zadru 1358. godine. Stoga se u ispravi pod brojem II. kaže da su se u doba Ludovikovih prethodnika, ugarsko-hrvatskih kraljeva, kao uostalom i u vrijeme samog njega, s jedne strane, i mletačkih duždeva, odnosno Venecije (Mlečana), s druge strane, tobože uz pomoć davnog dušmanina đavla, zbile mnoge nesloge, svađe, prepiranja, pljačke, nasilja, napadi rušenja i štete na teritoriju Kraljevstva Dalmacije, koju su ti duždevi i njihova općina odavno prisvojili. To je konačno prestalo kada je mletački dužd Delfin (1356.-1361.), pristankom cijele svoje općine i grada Venecije, nakon mnogobrojnih izaslanstava s obje strane, poslao svoje predstavnike u Zadar, koje naracija poimence nabraja, i 28. studenog, desete indikcije, 1357. godine pismenim putem zatražio primirje i sklapanje mira između Venecije i ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika I. Velikog (1342.-1382.), upravo kada je boravio u Zadru. Od svih donesenih isprava naracija je najopširnija i najduža u navedenoj i donesenoj ispravi pod rimskim brojem I. Ona je u njoj potpuno spojena s dispozicijom, jer se radi o pregovorima o miru te se cijela isprava sastoji samo od tih dviju diplomatskih formula. U njima se čini pogodba između poslanstava kralja Ludovika i Venecije oko Dalmacije, u što su uključeni i saveznici s obje strane i njihovi teritoriji, o tome što bi sve trebalo pripasti Ludoviku, a što bi ostalo Veneciji. Tako se najprije Ludoviku nudi da Zadar s okolicom ostane Mlečanima, koji će Šibeniku, Trogiru i Splitu vratiti slobodu i opozvati svoje tamošnje upravitelje pa neka onda ti gradovi sami odluče komu će se predati pod vrhovnu vlast. Skradin bi se trebao vratiti Bribircima, dok Nin treba ostati Veneciji zbog blizine i saveza sa Zadrom. Ako Ludovik ne bi bio zadovoljan s tim prijedlogom, nego tražio da se proglašeni Zadrani

vrate u svoj grad, a ne bi tražio navedene gradove, mletačka uprava dopušta svojim poslanicima da mogu pristati na to, te da će Zadranima vratiti otetu imovinu i oprostiti im tobožnje uvrede i nepravde koje su nanesene Veneciji. U slučaju da Ludoviku ni to ne bude po volji, neka mu onda ponude i jedno i drugo, a ako ga ni to ne bi zadovoljilo neka onda jave u Mletke kraljeve zahtjeve i neka čekaju na odgovor. Da bi bolje uspjeli, mletačka uprava dopušta svojim pregovaračima da mogu podmititi pojedine osobe, koje mogu jamčiti sklapanje mira, novčanim iznosom do deset tisuća dukata. Ti pregovori tijekom srpnja 1357. nisu uspjeli. Stoga istog mjeseca, 20. srpnja, mletačko vijeće umjesto prethodna tri poslanika otpremi kralju samo jednoga u osobi svoga državnog kancelara Benintendija de Ravignanisa, koji će zajedno s Dubrovčaninom Marinom Gučetićem, koji će pregovarati o miru pod istim uvjetima kao i prethodno poslanstvo uz povećanje sume novca za podmićivanje kraljevih pregovarača s deset na dvadeset tisuća dukata. Međutim, pregovori ni tada nisu uspjeli. Nakon toga mletačka uprava upotrijebi i samog papu Inocenta IV., svoga sunarodnjaka, pod izlikom opasnosti od Turaka i Ludovikova sukoba sa Srbima, te papa posla na pregovore svoga poslanika Bonjohana, biskupa od Ferma, s napatkom da Ludovika skloni na mir s njima. Međutim, znajući mletačku zakulisnu politiku, Ludovik izjavi papinu poslaniku da je on bio spreman udariti na raskolnike, odnosno na Srbe, ali su Mlečani s njima sklopili savez pa je stoga udario na Mlečane i da je, ako papa uspije razvrći taj savez, voljan staviti se na čelo križarske vojne protiv Srba i Turaka. Na to je papa slao duždu drugog poslanika, patijskog biskupa Petra, da razvrgne taj savez, u čemu je papin poslanik uspio, ali Ludovik u to nije povjerovao te na kraju ni papina misija mirenja nije uspjela jer je zapelo na Zadru. Sljedeće je mletačko poslanstvo u pregovorima o miru imalo na raspolaganju sto tisuća dukata i bijeloga konja pokrivena skrletom, znakom podložnosti, pod uvjetom da Ludovik ne dira Dalmaciju, ne spominjući Klis i Omiš. Ako se tim novcima ne dođe do mira, mletačko je poslanstvo imalo odriježene ruke da pristane na to da se papi prepusti odluka o Šibeniku, Trogiru, Splitu, Ninu i Skradinu, pod uvjetom da se Ludovik odrekne Zadra. Ako ni to ne uspije, neka poslanici pronađu bilo kakav način za sklapanje mira i neka odmah jave u Mletke i čekaju na daljnje naloge. Potom slijedi novo mletačko poslanstvo Ludoviku u sastavu Simeona Dandola, Nikole Leona i kancelara Benintendija, koje je nakon dužeg pregovaranja i uz papinsku pomoć zaključilo sljedeće uvjete mira: 1. Mlečani se odriču Splita, Šibenika, Trogira i Skradina, vraćajući ih u stanje kakvo je bilo prije nego su ih osvojili; 2. Zadar će ostati Mlečanima, uz uvjet da će se svi prognani Zadrani moći vratiti u svoj grad te da će im biti vraćena imovina, 3. Nin će također ostati Mlečanima, ali će oni zauzvrat priznati Ludovikova prava na taj grad i plaćati mu godišnji porez, i 4. Ludovik će vratiti sve ono što je Mlečanima oteo u trevizanskom i cenedskom kraju, a oni će oprostiti nevjeru svima koji su u tim krajevima prešli na Ludovikovu stranu. Sve su ugovoreno trebali potvrditi Ludovik i mletačko vijeće, koje vrati svoga kancelara da bi iskamčio Šibenik i Skradin za Mlečane uz neke manje ustupke. Međutim, kako su Ludovikovi poslanici, zbog potkupljivosti i jake mletačke

diplomacije, prekoračili svoje ovlasti, on ne htjede ni čuti da mu se Zadar i Nin ne vrate, a kamoli još da prepusti Šibenik i Skradin, izričite gradove njegova Hrvatskog Kraljevstva. Pregovori su nastavljeni i dalje, ali bezuspješno jer su se Mlečani slijepo držali Zadra i neko vrijeme Nina, ali ih je Ludovik sa svojim saveznicima na vojnom polju toliko porazio da više nisu imali priliku o tome uopće pregovarati, te su Zadar i cijela Dalmacija od sredine Kvarnera do Drača na određeno razdoblje vraćeni Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu, kako to slijedi u dispoziciji matične isprave o Zadarskom miru sklopljenom 18. veljače 1358. Stoga se naracija ostalih i donesenih popratnih isprava toga mira poziva na sukobe između Ludovika i Venecije i obratno, zatim na međusobne pregovore i dogovore poslanika s obje strane, te na postignute rezultate među pregovaračima i njihovim saveznicima.

Na naraciju se u predmetnim i donesenim ispravama izravno nadovezuje *dispozicija*, koja ujedno skupa s njom čini glavni dio isprave. U njoj kralj Ludovik I. s jedne strane i mletački poslanici s druge diplomatski kazuju da žele biti u miru sa svim kršćanima, a osobito međusobno, jer su odavno povezani, tobože prijateljski. To posebno naglašavaju mletački poslanici i sam dužd, jer tobože svi Mlečani žele biti u miru sa svim kršćanima, a osobito s Ugarsko-Hrvatskim Kraljevstvom, te stoga prihvaćaju predloženi mir. Uvjeti koje kralj Ludovik I. postavlja Veneciji za sklapanje mira su sljedeći: Mletački dužd Dolfin (Delfin) i Republika Venecija, kojoj je on na čelu, odnosno njihovi zastupnici i opunomoćenici, s punom i neograničenom ovlašću, na temelju spomenute isprave pod brojem II u naraciji, koju ispravu Ludovik zadržava kod sebe, moraju se odreći, i stvarno su se odrekli, u korist Ludovika I. i njegovih nasljednika *cijele Dalmacije*, i to od sredine Kvarnera do granica Drača, to jest svih otoka, gradova, posjeda, utvrda, luka i svih prava koja su do tada posjedovali na bilo koji način, a osobito gradova Nina, Zadra, Skradina, Šibenika, Trogira, Splita i Dubrovnika, koji se nalaze na kopnu, kao i gradova Osora, odnosno Cresa i Lošinja, Krka, Raba, Paga, Brača, Hvara i Korčule, koji se nalaze na otocima, skupa s otocima i sa svime što njima pripada, te *titule Dalmacije i Hrvatske*, kojom su se kitili prijašnji mletački duždevi, i da s voljom, svjesno i zdrave pameti prenesu to pravo, ako su ga uopće imali, na Ludovikove nasljednike. K tomu se predstavnici dužda i Venecije, vezano za Dalmaciju, gradove, posjede, utvrde, mjesta, otoke, prava i titule, pod zakletvom, moraše odreći svakog udjela i svakog prava i zakonitih povlastica protiv ikogjeg ugarsko-hrvatskog vladara te osobno i u ime njih zajamčiti da se nikada ni u kojoj prilici sami ili preko drugih ne će upletati u dogovorene teritorijalne granice. Isto tako se moraše Mlečani obvezati da će sve gradove, posjede, utvrde, mjesta, luke, otoke, kao i sva prava i sve drugo što se još formalno nalazi unutar dogovorenih granica, potpuno i iskreno, bez ikakve mletačke himbenosti, lukavstva i prijevara, vratiti Ludoviku I. ili onome koga on odredi za to, i to u roku od 22 dana, računajući od dana izdavanja isprave, dakle počevši od 18. veljače 1358. Vezano uz posjede i naselja koja nisu u mletačkoj vlasti, kojima pak u ime Venecije upravljaju njihovi vlastiti upravitelji, njih Venecija treba opozvati s vlasti i obećati da ubuduće protiv Ludovika i

njegovih nasljednika ne će pružati nikakvu pomoć ili potporu, ako je budu tražili, i zamoliti Ludovika da ta naselja, kada potpadnu pod njegovu vlast, to jest gradovi, posjedi, utvrde i naselja, da ih on primi pod svoju zaštitu i milost, kao što običava drugima činiti. Potonje u drugom dijelu dispozicije temeljne predmetne isprave o miru, pod brojem II, Ludovik primjenjuje i na same Mlečane, pa kaže da će im zauzvrat biti vječno najdraži prijatelj. Jamči im da će učiniti da svi posjedi, utvrde i naselja, koje oni sami ili njihovi podanici i pristaše posjeduju u dijelovima Trevisa, Ceneda, Istre ili drugdje, koji su već potpali ili će potpasti u njegove ruke ili ruke njegovih nasljednika i pristaša, budu vraćeni Mlečanima u istom roku u kojem su i oni njemu morali predati Dalmaciju, to jest u roku od 22 dana ili koliko oni budu smatrali dovoljnim rokom, i da ta naselja i posjede ne će nikada dirati i ometati njihovu vlast, ni on ni njegovi nasljednici i drugi, odričući se prava na njih i da će dobrohotno postupati prema tim posjedima, utvrdama i naseljima, odnosno njihovim žiteljima kao, uostalom, i prema svima svojim prijateljima i pristašama, plemićima i neplemićima, oprostivši im sve nepravde i krivnje koje su počinili, kao što je činio prije rata s Venecijom i kao što bi učinio da su došli pod njegovu vlast. To isto Ludovik traži od Venecije da čini nad svojim podanicima, koji su bili na njegovoj strani, što ona i čini u dispoziciji predmetnih popratnih isprava. Nadalje je u dispoziciji predmetnih isprava dogovoreno oslobađanje svih ratnih zarobljenika s obje strane, oprostjenje svih prošlih optužbi, nepravdi i šteta, također s obje strane, ne računajući na dugove između privatnih osoba, koji neka se s obje strane pravedno riješe. Isto tako sa svoje strane kralj Ludovik I. iskreno i snagom autoriteta naređuje i s odgovornošću zabranjuje da se u bilo kojem gradu, otoku ili naselju, koje je prešlo ili će prijeći pod njegovu vlast, bilo tko naoružava radi piratstva i razbojstva ili nanosi šteta i nasilje u morskom prometu te da se gusari i razbojnici ne primaju u luke njegova kraljevstva kako i dolikuje kraljevskoj pravednosti i časti. Sve to traži i od Mlečana da i oni sprovode na svojoj strani, a oni se na to obvezuju u svojim potvrđnicama. Uz to Ludovik I., svojom kraljevskom riječju, obećava da će svaki mletački podanik, kad god dođe u bilo koji kraj, luku, otok ili naselje koje je sada pod njegovom vlašću ili će joj pripasti, biti siguran, zajedno sa svojom obitelji i imovinom, da će moći sigurno boraviti, odlaziti, dolaziti, prolaziti kroz luke i slobodno se kretati i slično. Isto traži od mletačkog dužda i Venecije da postupa s podanicima njegova kraljevstva, na što oni pristaju i obvezuju se u dispoziciji svojih potvrđnih isprava.

Unutar dispozicije predmetno donesenih isprava sadržana je i formula *pertinencije*, koja se odražava u sadržaju dispozicije, naracije i parcijalno u drugim diplomatskim formulama predmetnih isprava.

Koroboracija pak treba jamčiti dogovor među strankama u donesenim predmetnim ispravama. Sve se dogovoreno i obvezujuće u dispoziciji donesenih isprava ukratko sažima u toj diplomatskoj formuli ili sastavnom dijelu isprava, koja je u predmetnim ispravama opširna, a sastoji se od više dijelova. Stoga ona u prvom svome dijelu kazuje, da ako jedna od ugovornih strana bude protiv ugovora, sloge i

mira te bude kršila dogovor i napadala koji posjed, utvrdu, otok ili luku, čega se odrekla, ili se na bilo koji drugi način bude suprotstavljala miru među svim saveznicima, onda je druga strana dužna to javiti Svetoj Stolici, odnosno papi, koji će svojim autoritetom u roku od mjesec dana izravno i bez sudskog postupka pravedno intervenirati i preko Crkve izopćiti prekršitelja, proglasiti ga krivokletnikom i tražiti nadoknadu štete. Kasnije se općenito pokazalo da je u tom postupku Venecija bila u prednosti, jer su pape većinom bili Mlečani. Ako pak podanici jedne strane počine kakvu nepravdu ili štetu drugoj, neka međusobna vlast ili njihovi ovlaštteni službenici međusobno pravedno riješe spor. Potom slijedi drugi dio koroboracije u obliku *zakletve*, u kojoj svi sudionici ugovora o miru prisežu na Sveto pismo, u svoje i ime svojih nasljednika, da će dogovoreno poštivati. Koroboracija u sebe uključuje i formulu *svjedoka*, koji ispravu osnažuju i daju joj dokaznu moć. Kraljevi nazočni svjedoci su ujedno i pregovarači. To su zagrebački biskup Stjepan, bosanski biskup Petar, izabrani vesprimski biskup Ladislav, vranski prior Baduan Cornuti, kraljev sudac Nikola, ban Dalmacije i Hrvatske po imenu Ivan,¹⁴ kraljice Elizabete (Jelisavete) vrhovni blagajnik, požeški i zelinski župan Stjepan, dvorski vinotoča Leucho, liptovski župan Stjepan, župan i kaštelan Vilagusforta Dominik, hontski župan kaštelan Draguna, kraljev bilježnik Nikola, kraljev tajnik Gillelmo, kraljev vitez Franjo te ostali crkveni dostojanstvenici, baruni i savjetnici među kojima su varadinski dekretarij doktorata gospodin Grgur, zatim gospodin Nikola, sin pokojnog vojvode Stjepana, Bonifacije de Lupis vitez iz Parme, Chetha de Leon, građanin iz Padove, i drugi. Na mletačkoj se strani pregovarači i svjedoci povremeno mijenjaju, ali su najznačajniji notar Bartolomej Urso, gospodin Franjo Loredano, Petar Karavello, Ivan Močenigo, Andrija Fuscilo, Lovre Dandulo, Marko Prioli, Petar Steno, Marko Barisano, Danijel Victuri, vitez Marko Cornario, Šimun Dandulo, sin pokojnog dužda Petar Gradonik, Franjo Bembo, prokurator sv. Marka Andrija Gazo, Nikola Faletro i drugi, sve sami uglednici mletačke vlasti. Odvojeno od tih svjedoka u formuli *datacije* posebno su navedeni nazočni svjedoci obiju strana pri uručanju temeljne isprave o miru mletačkoj strani. To su: varadinski skrbnik Grgur, doktor crkvenog prava; Nikola, sin pokojnog vojvode Stjepana; Bonifacije de Lupis, vitez iz Parme; Chetha de Leon, građanin iz Padove i Bartolomej Urso, mletački bilježnik, te ostali pozvani a u ispravama neimenovani svjedoci.

Formula se *datacije* u predmetnim ispravama sastoji od zemljopisnog i vremenskog datuma, to jest osnovna je isprava izdana u Zadru, u sakristiji samostanske crkve sv. Frane, godine Gospodnje 1358., jedanaeste indikcije, 18. veljače, na dan nedjelje, najvjerojatnije poslije nedjeljne mise na kojoj je nazočio kralj s pratnjom i mletačkim predstavnicima, a mletačka potvrdnica u duždevoj palači u Veneciji 25. veljače 1358., također jedanaeste indikcije, naravno, preračunato iz *more veneto* u *stilus* ili način *de Nativitate Domini Christi*. Sam *stil* računanja godina zadarske isprave

---

¹⁴ Ban Ivan Čuz (1356.-1358.).

uzet je prema Isusovu rođenju, po kojem 1358. godini odgovara jedanaesta indikcija. Datacija se ostalih predmetnih donesenih isprava razlikuje samo u danu, dok mjesec, godina i indikcija ostaju isti.

Tri osnovne donesene isprave o miru, pod II, IV i VII, to jest osnovna Ludovikova zadarska, njezina potvrđnica od strane mletačkih poslanika i duždeva iz Venecije, koja je pak potvrđnica obiju prethodnih kao i ostalih donesenih, završavaju s kratkom diplomatskom formulom *aprekacije, feliciter amen (neka je sa srećom, amen)*, koja je odgovor na invokaciju kao početnu diplomatsku formulu predmetnih donesenih isprava, a koja je pak invokacija, kako je naprijed rečeno, sadržana samo u ispravama pod brojem IV i V, to jest u potvrđnici mletačkih poslanika temeljne Ludovikove isprave i isprave u koju su uključeni i njegovi saveznici, dakle, na invokaciju po kršćanskom običaju da svako djelo treba započeti i završiti sa zazivom Božjeg imena.

Od ostalih manje važnih diplomatskih formula donesenih predmetnih isprava navodimo *sankciju, kompleciju i notara*. Sankcija je sadržana u obliku duhovnog zastrašivanja, koja kao i arenga ništa ne znači u odnosu na vojnu silu, vlast pobjedničke strane. Komplecija se uglavnom odnosi na dodatak o nečemu što je bitno, ali se dogodilo nakon pisanja isprave. Notar je bio izvršitelj svoga zadatka, odnosno pisanja isprava, što mu je ujedno bio *kruh svagdašnji*.

PRILOZI

I. Isprava o dogovaranju mira između mletačkih i ugarskih poslanika 1357.(?) godine

Ad hec fuit pro parte dominorum Venetorum responsum, quod partes non erant super hoc in iudicio, nec in iudiciario procedere convenerant, imo ut de discordia, que propter hoc erat orta, amicabiliter convenirent, et ideo iura ostendere necessarium non erant. Post hec ambaxiatores prefati petiverunt dominos Venetos, quatenus considerato, quod modicum ante fuerant in Hungaria ambaxatores eorum pro concordia tractanda pro domino rege, qui supra certis remanserant differentiis, supra quibus ipsorum dominorum Venetorum ambaxatores dixerunt se nolle neque potestatem habere firmare seu concendere, que per dominum regem in Hungaria potebant, et maxime supra libertate Jadrensi, supra quo dominus rex pacem optans, ne videretur per ipsum remanere, proposuera Venecias, ubi erat totaliter potestas voluntatis domini ducis, transmittatur, potentes ambaxiatores domini regis supradicti, ut ipsi domini Veneti responderent, postquam de Hungaria veniant ipsorum intentionem ad petita per dominum regem in Hungaria, supra quibus habere potuerant voluntatem domini ducis communis predicti.

Ad hec, prefatis ambaxiatoribus dominis regis Hungarie multipliciter instantibus, quatenus supra predictis suam dicerent voluntatem domini Veneti supradicti, nihil habere potuerunt, quia domini Veneti respondebant, quod domini Hungari peterent quidquid vellent, eisdem bene responderetur per eosdem.

Tunc domini Hungari petiverunt modis satis honestis per dominos Venetos domino regi restitui totam Dalmatiam cum omnibus civitatibus et pertinentiis suis, quam dicebant dominos Venetos indebite possidere, et ad dominum regem debite spectare.

Ad hec pro parte dominorum Venetorum fuit responsum, quod petitio ista erat nimis generalis, et postquam fuerat orta questio inter dominum regem et dominos Venetos, sepius fuerat ista petitio facta, que propter ipsius generalitatem nunquam fuerat admissa, et ideo ad specialia et particularia fuerat ipsa petitio reducta, sed dicebant domini Veneti, quod si volebant domini Hungari tractare supra hiis, supra quibus in Hungaria tractaverant, erant parati respondere, et animum domini regis iuxta posse contentare.

Ambaxiatores autem domini regis responderunt, quod non erat expediens tractare supra hiis, supra quibus in Hungaria tractaverant, quia si dominus rex fuisset contentus in Hungaria de tractatis et oblatis sibi per dominos Venetos, utique pacem in Hungaria firmasset, sed quia plura volebant a dominis Venetis, quam illa, que fuerant sibi oblata in Hungaria; igitur ambaxiatores suos miserat Venecias, maxime quia dum in quadam petitione tractatus Hungarie nollet dominus rex contentari, ambaxiatores dominorum Venetorum responderunt se supra hoc potestatem non habere.

Super hiis facta inter partes aliquali altercatione, dominus Venetis nollentibus in effectu aliter respondere, ambaxiatores domini regis predictam suam generalem petitionem restrinxerunt ad sex civitates de omnibus civitatibus, castris et insulis Dalmacie, dicentes, quod si predicta domino regi darentur, erat contentus de istis, et perpetuam pacem firmaret cum eisdem, et amicum haberent pro amico et inimicum pro inimico, et obmitetur vellille, quidquid fuerat per ambaxiatores dominorum Venetorum in Hungaria oblatum domino regi.

Verum quod in sex civitatibus predictis, que erant: Jadra, Nona, Spaletum, Scardona, Sibenicum et Tragurium, Jadra et Nona civitates predictae libere petebantur pro parte dominorum Venetorum, fuit responsum, quod licet pacem optarent cum domino rege, tamen dominium Jadre et Nona a se nollebant ullatenus abdicare, sed si de civitatibus predictis contentari vellent ambaxiatores domini regis modo in Hungaria racionato, erant parati pacem firmare, sed illas duas civitates domino regi libere dare ullo modo facerent neque possent, quia hoc esset eis intollerabile.

Tunc ambaxiatores domini regis Hungarie multum honeste respondebant, quod si primam petitionem per eos factam non admiserant, videlicet de tota Dalmacia, quia generalem nimis, et secundam de dictis civitatibus non admittebant, quia intollerabilem, petebant ipsos dominos Venetos, quatenus dicerent ipsis, quod domino regi facere vellent.

Pro parte autem dominorum Venetorum respondebatur, quod ubi domini ambaxiatores Hungarie tractare vellent supra articulis, supra quibus in Hungaria tractabant et differentiis eorumdem, parati erant tractare, et iuxta eorum posse dominum regem supra hiis facere contemptari.

Ad hec ambaxiatores prefati respondebant, quod ullatenus spe vana deciperentur domini Veneti, quia dominus rex plura intendebant habere ab ipsis, quam sibi in Hungaria oblata fuissent, eo quod si ibidem de oblatiis contentus fuisset, pacem firmasset, sed quia contentus non fuerat de oblatiis, ideo pacem non firmavit.

Et si supra hiis aliquibus diebus partes steterunt, instantibus dominis ambaxiatoribus prefatis, ut postquam petitiones ipsorum generales et particulares non admittebantur, saltem offerentur per dominos Venetos quicquid placeret. Qui domini Veneti curialibus semper verbis se semper referebant ad predicta.

Tandem ambaxiatores domini regis, ulterius habere non valentes a dominis Venetis, dixerunt ad species descendere velle, et supra VII firmare pacem articulis suprascriptis, videlicet quod petiverunt primo Spalatense seu Traguriense, Sibenicum, Scardonense ac Nona civitate de regno Dalmacie, que per dominum ducem detinentur domino regi libere restitui.

Ad quam primam petitionem responsum fuit per dominos Venetos, quod contentabantur, quod Spalatenses, Tragurienses et Scardonenses ac Sibenicensis ad dominum domini regis deveniant modo et forma in Hungaria racionatis, sed dominum Nona omnino intendunt retinere modo declarando in responsione, que sequitur.

Secundo petiverunt domini Hungari, quod pro civitate Jadre ac toto alio regno Dalmacie, quod possidetur per dominos Venetos, recognosceretur possideri per dominum ducem a domino rege, sui in signum recognitionis certum quod daretur singulis annis in certo loco, et quod civitas Jadre cum omnibus insulis et pertinentiis reintegraretur ad statum, in quo erat tempore mote querre. Et quod castrum edificatum in civitate Jadre destrueretur.

Ad quod fuit responsum, quod pro Nona, Jadra et alia Dalmacia, et pro iuribus, que dominus rex habet in ipsis, si qua habet, quod tamen dominus dux non confitetur, est paratus ipse dominus dux, salvo tamen iure suo ac sine preiudicio iuris, quod habet in ipsis, singulis annis dare in tali loco et termino domino regi tale quod. Et de istis intelligatur de hiis, que fuerunt in Hungaria declarata. Reintegrationem quoque civitatis Jadrensis cum insulis et pertinentiis aliis, quo ad illam, que destructa sint per guerram, solus deus facere posset. Castrum autem non destrueretur, quia esset preiudicio civitatis, que de voluntate domini regis et etiam Jadrensiu presuponitur debere apud dominum ducem remanere.

Tercio petiverunt Hungari, quod cives Jadrenses adherentes et sequaces domini regis, ad civitatem Jadrensem libere reintroducerentur, remissis iniuris et bonis eorum restitutis, et que civitas et cives servarentur in libertatibus et pactis factis et initis inter dominos Venotos et Jadrenses tempore bani Mladini.

Ad istam terciam petitionem responsum fuit, quod dominus dux omnes Jadrenses intrare et ibidem habitare in perpetuum, ipsosque recipiet ad gratiam et amorem suum, ac eis restituet bona et possessiones suis, eos tractabit dulciter et benigne sicut facit alios cives suos, iurantibus ipsis fidelitatem domino duci et perseverantibus in fidelitate, et omnes iniurie et offense eis remittentur, et libertates, in quibus declarabit cives prefatos, declarabiliter in alia cedula.

Quarto petiverunt, quod dominus dux suis expensis daret duo corpora galearum domino regi per unum annum in querra, quam facere intendit dominus rex contra sismaticos Raxie.

Ad istam quartam petitionem responsum fuit, quod si contingat, dominum regem Hungarie ire contra Raxie cum cruce, dominus dux sibi dabit corpora galearum cum doredis suis et aliis fulcimentis, et stipendium pro armando ipsas pro sex mensibus.

Quinto petiverunt centum milia florenos pro expensis factis per dominum regem.

Ad istam quintam petitionem fuit responsum, quod domino regi XL milia florenos infra talem terminum faciet dominus dux assignare integraliter et perfecte.

Sexto petiverunt per dominum ducem dari X galleas(!) per unum annum suis expensis domino regi, si eum contingat sepulcrum dominicum manu armata valle visitare.

Ad istam sextam petitionem fuit responsum, quod si fiet passagium generale ex ordinatione domini summi pontificis, dominus dux X galleas mitat ad dictum passagium, si dominus rex illuc personaliter ibit, et dominus papa modum inveniat, quod expensa possit fieri pro galeis et armatura ipsarum.

Septimo potiverunt adherentes et sequaces domini regis in pace includi.

Ad quam septimam petitionem responsum fuit, quod omnes illi, qui fuerunt adherentes domini regis, in pace includentur. Obtulerunt insuper domini ambaxiatores predicti propter predicta restituere velle occupata per dominum regem in comitatu Tarvisino et Cenetense, et velle habere amicum pro amico et inimicum pro inimico, salvo honore domini supremi pontificis et sancte matris ecclesie. Et predictum dixerunt eorum et domini regis Hungarie ambaxiatores ultimam et finalem esse intentionem et etiam domini regis antedicti.

Ad hec pro parte dominorum Venetorum fuit responsum, quod considerato, quod alias et maxime nunc ultimo in Hungaria fuerant diversi tractatus habiti supra concordia, supra qua devenientium non fuerat ad petitiones ita altas et magnas, credebantur, quod considerata domini regis constantia, petitiones predictae non essent faciende nec lpoterant ullo modo per ipsos admitti, quia eis intollerabiles eerant, unde si supra hiis insistere velllent totaliter, non erat expediens ultelrius tractare supra ipsis, quia erat perditio temporis, sed ubi vellent petitiones ipsas reducere domini Hungari ad formam in Hungaria petitam, parati erant domini Veneti respondere, et supra hiis tractatum facere; et domini Hungari respondebant, ut prius, quod pro domino rege plura volebant et maiora quam sibi in Hungaria fuissent oblata, finaliter domini Hungari videbantur contenti:

Quod Spalatenses, Sibenicensenses, Scardonenses et Tragurienses civitates domino regi restituerentur, et quod Nona recognoscatur a domino rege pro certo quod annuo, et quod proJadra et alia Dalmatia certum quod daretur regi certis monetis, et per dusa galeas darent domino regi ut supra per unum annum, et centum millia florenos pro expensis, et servicio illarum X galearum, ita quod Jadra et alia Dalmatia remanerent dominis Venetis, dummodo Jadrenses in illis libertatibus tempore bani Maladini(!) concessis contentarentur.

Nobiles autem de Jadra exhibuerunt transcriptum predictarum libertatum. Et quia libertates ipse non placebant dominis Venetis, Jadrenses pacem optantes, libertates ipsas restrinserunt, et maxime quoad(!) electionem comitis et salarium ipsius, de quo etiam domini Veneti non visi contenti, ipsi nobiles etiam restinserunt, de qua restintione domini Veneti et Jadrenses insimul convenerunt, salvis quatuor:

Primum videlicet, quod Jadrensi volebant castrum destrui, et custodiam civitatis apud se habere, et insula Pagi, nec gravari custodia aliquali sicut nec fiebat ante presentem querram. Et finaliter dicti Jadrensi, dominis Venetis multipliciter instantibus, quod castrum non destrueretur, consenserunt, quod castrum principaliter deberet remanere, ita quod principaliter tres remanserunt diferentie sole, scilicet supra custodia civitatis apud se habere, et insula Pagi, et pro expensis faciendis pro custodia castrum non gravari. Supra quibus nullatenus potuerunt concordare, quia omnino domini Veneti volebant habere custodiam civitatis et Jadrensi insulam Pagi, sicut habebant ante motam querram.

Obtulerunt tamen Jadrensi XV nobiles pro obsidibus in Venetiis moraturos pro securitate eorum, si castrum vellent destruere et custodiam civitatis eis dimittere.

Petentes insuper dicti nobiles Jadrensi, quod si usque ad decem nobiles Jadrenses ex estrinsecis, qui volent intrare sub illis pactis, quod remissis iniuris uti possint ubilibet in terris dominorum Venetorum, ita tamen quod eis solvatur precium possessionum suasrum, sicut valebant tempore moto guerre.

Domini autem ambaxiatores libenter ultimatum responsionem et intentionem dominorum Venetorum supra quibuslibet articulis ex predictis petitis per eosdem libenter habuisse voluissent. Sed hoc dicti Veneti nullatenus facere voluerunt, nisi ut supra fecerant, asserente quod frustra declararent alias responsiones et aliam ulterius voluntate eorum, nisi responsionem et intentionem haberent dominorum Hungarorum et Jadrensiam supra articulis et differentiis antedictis.

Ambaxiatores autem predicti in Venetiis supra factis Jadrensiam concordare non volentes cum domino duce in discussis et in determinatis aliis principalibus articulis pertinentibus ad dominum regem, licentiam recedendi receperunt, qua habita, Paduam venerunt, ubi habebant equos suos, versus Hungariam intendentes prosequi iter suum.

Accedentibus igitur ambaxiatoribus predictis Paduam, reverendus pater dominus Paretensis episcopus etiam Paduam accessit, et dominus civitatis Padue voluit scire causas, propter quas concordia remanserat, ab ambaxiatoribus antedictis. Unde cupiens partes iterato ad concordiam reducere, vicarium suum cum certis aliis militibus de confidentia ambaxiatorum domini regis Venetias destinavit. Et dominus Paretensis episcopus reversus fuit cum eisdem.

Nuncii autem domini civitatis Padue predicti presente domino Paretense episcopo inter cetera domino duci dixerunt ambaxiatoribus domini regis Hungarie, qui in discordia recesserant de Venetiis, Paduam applicuisse ad Hungariam reverti volentes, cum autem ipse ob honorem partium optaret pacem et concordiam, et etiam pro suo comodo, quia vicinus est, ubi dominis Venetis placeret sibi notificare differentias, in quibus tractatus concordie remanserat sum ambaxiatoribus antedictis, ipse erat paratus laborare cum nunciis apostolicis, ut supra differentiis ipsis parte concordaret, et propterea ambaxiatores domini regis remanere faceret per aliquos dies.

Domini Veneti, qui videbantur dolere, quod pax facta non fuerat, gratam habuerant ambaxiatum domini civitatis Padue, sed quadam usi cautella nec verbo dicere, nec in scriptis dare voluerunt ambaxiatoribus predictis domini Paduani articulos habitos supra tractatu concordie, nec diferencias easdem, sed responderunt, quod per muncios suos, quos Paduam destinarent, domino responderent Paduano, et sic ambaxiatores domini Padue de Venetiis Paduam sunt reversi.

Post hec cancellarius dominorum Venetorum Paduam venit cum duobus notariis asserens, quod per dominum ducem fuerat missus ad dominum civitatis Padue causa narandi sibi totum tractatum habitum supra concordia fienda inter dominum regem

Hungarie et dominos Venetos, protestans, quod nichil aliud habebat in mandatis causa predicta referendi et audiendi, formandi aliquid de tractatu, conveniendi supra differentiis aliquibus et concludendi in aliquo potestatem sibi fore, asserens totaliter interdictam; quod dominus Padue ambaxiatoribus domini regis minime notificare curavit, quia ipsi credidissent se delusos. Erant enim ambaxiatores domini regis tunc optime dispositi ad pacem firmandam, quia eos penitebat, quod in Venetiis alium modum non servaverant in eorum tractatu, quia videbatur eis errasse, quod indiscussis totaliter negotiis propter discordiam negotiorum Jadrensi de Venetiis recessissent, et imo decebant expresse ambaxiatores domini regis, quod ubi concordare possent supra principalibus negotiis tangentibus dominum regem, scilicet supra facto Dalmacie, quam partem videlicet dominus rex deberet habere et que pars remaneret dominis Venetiis et sub qua conditione, quia propter hoc principaliter orta est guerra, ambaxiatores domini regis prefati, si super hoc concordare possent, supra aliis accessoriis, si concordiam habere non valerent, erant parati treuquam prorogare per mensem, et unus ex ipsis ambaxiatoribus mittere ad dominum regem alio hic expectante, ut dominus rex eis licentiam daret concordari supra accessoriis antedictis.

Sed Jadrensi, qui erant in ambaxiata, hic usi fuerunt magna cautella conati omnium fuerunt in Venetiis, obmissis negotiis principalibus tangentibus dominum, negotia ipsos Jadrenses tangentia facere usque ad ultimam limam ruminari. Et in tantum, quod supra factis eorum, ut predictum est, negotiis regiis indiscussis, ambaxiatores de Venetiis recesserant, unde perpendebant hoc ipsos ambaxiatores ferre moleste, et videbant, quod a dominis Venetiis habere non poterant ipsi Jadrensi quod optabant, et videbant dominos Hungaros dispositos ad pacem, si concordare possent supra articulis tangentibus dominum regem, et ideo Jadrensi, quia in eorum articulis nullatenus habere poterant quod volebant, pacem nolebant, et dolebant, quod negotium remaneret in talli statu, quod propabile appareret concordiam remansisse propter Jadrensi negotia. Et imo audito cancellarii dominorum Venetorum adventu, cautelloxe subgresserunt, ut articulis ipsorum non firmatis, procederetur ad examinandum articulos tangentes principaliter dominum regem.

Conventibus autem coram domino civitatis Padue ambaxiatoribus domini regis et cancellario dominorum Venetorum presentibus domino Parentense et Firmano episcopis, volens dominus Padue concordare diferencias antedictas, supra quibus remanserant discordes in Venetiis, partes posuerunt se propter cautellam supradictam ad examinandum primum articulum principale, videlicet de relaxatione illarum quatuor civitatum fienda domino regi, et de restitutione illorum castrorum, que detipnentur per dominum regem fienda domino duci, et supra illo articulo concordare non volentes ex causis superius descriptis sepius recesserunt in discordia, unde domini ambaxiatores iverunt versus Hungariam ad castra, que detipnentur per dominum regem in comitatu Tarvisino, et cancellarius dominorum Venetorum ivit Venetias, et reverendus pater dominus Parentensis episcopus Venetias fuit reversus, ubi invenit

cocham seu navim, cum qua alias in Constantinopoli voluerat ire, recessisse. Igitur expensis suis apreciavit unum lignum causa eundi in Constantinopolim.

Episcopus autem Firmanus remansit Padue, et associando ambaxiatoribus domini regis, dum de Padua recederent, obtinuit per ipsos in scriptis redigi omnem finalem intentionem ipsorum supra omnibus articulis tractatus et modis tenendis ad executionem ipsorum, quod nunquam domini Hungari nec in Hungaria nec in Venetiis facere voluerant, et ut maior fides illi scripture daretur, unus ex ambaxiatoribus domini regis agendi prepositus, videlicet se subscripsit propria manu, asserentes ipsi ambaxiatores, quod si supra predictis per eos scripstit responderetur totaliter, erant parati pacem firmare; et si supra omnibus non plene responderetur, utpote accessoriis, si supra principalibus tangentibus dominum regem taliter responderetur, quod dominus rex posset numero contentari, unius eorum iret in Hungariam et alter remaneret, et treugua prorogaretur per mensem quousque veniret responsio domini regis, sui intendebant taliter persuadere, quod sperabant pacem totaliter formari.

Cum predicta cedula sic subscripta reversus fuit episcopus Firmanus Paduam, quem post modicam horam dominus Gregorius custos Varadiensis ddecretorum doctor fuit secutus. Qui quidem custos licet non esset principalis ambaxiator, tamen quia consiliarius domini regis fuerat in istis tractatibus, et dixit dicto episcopo Firmanensi, quod quia ambaxiatores ipsi in compo et in itinere predictam cedulam subscripserant, non potuerant eam ad plenum examinare. Ideo ipsam examinandam, corrigendam et declarandam commiserant cibi domini ambaxiatores predicti; et quod responsionem dominorum Venetorum expectarent ambaxiatores domini regis in castris, que detinentur per dominum regem per duos dies.

Episcopus Firmanus cum dicta cedula et cum vicario domini civitatis Padue ivit Venetias, ubi erat reverendus pater dominus Paretensis episcopus, ex exposito negotio dicte cedule domino episcopo prefacto, ipse dominus episcopus Paretensis, vicarius domini Padue et episcopus Firmanus iverunt ad dominum ducem, quem invenerunt in quodam consilio certorum nobilium forte numero quadraginta deputatorum ad providendum supra guera. Qui dominus dux voluit, quod illis presentibus exponeretur factum cedule et etiam legeretur, et ideo lecta fuit et etiam exposita, supra quo dominus dux cum nobilibus antedictis aliquali habito consilio, responsionem fecit talem, quod pacem semper optaverunt et optant, et ubi placeret ambaxiatoribus domini regis tractare et procedere supra hiis, que dicta et preposita Venetiis erant, dominus dux suo consilio similiter tractare et procedere erat in tractatu paratus, et alia responsio habere non potuit.

Erant enim domini Veneti in magna prepresitate posti, quia finis treugarum instabat, et pacem non habebant, et inter eos opinio erat divulgata, quod ambaxiatores domini regis non venissent causa firmandi pacem, sed causa investigandi de voluntate ipsorum, et hoc ex quadam presuppositione tenebant propter modos servatos semper in isto tractatu ubique per partem dominorum Hungarorum, pluribus enim vicibus convenerant partes ad tractandum, et in principio semper illa per dominos Hungaros

petebantur, que sciebant sibi non concedi, et que fuerant semper denegata, et licet in tractatibus ipsis descensum fuerit ad articulos et species, si in uno tractatu propter certas diferencias non conveniebant, et tractatus ipse continuebatur supra diferencias ipsis, ipsi domini Hungari in principio tractatus non se ponebant ad concordandum diferencias, sed petebant a principio ac si se nunquam vidissent, et sic domini Veneti talem opinionem habentes crediderunt nunc ulltimo in facto istius cedule sicut crediderunt in aliis, dicentes: si respondebimus ad cedulam articulaltim nostram intentionem, ipsi pacem nojn firmabunt, et ideo aliter respondere noluerunt, quam ut supra dictum est, de quo non dubito dolebunt, imo iam dolent, quia si respondissent, saltem supra principalibus, supra quibus est satis modica diferentia, aut ambaxiatores domini regis firmassent pacem aut treugas prorogassent quosque uterque ipposorum visset ad consulendum et subgerendum domino regi de pace.

Dicta responsio facta per dominum duce ad cedulam suprascriptam fuit missa dictis ambaxiatoribus, qui erant in Corneglano ipsam expectantes, qui per suas litteras responderunt, quod gratias deo refferebant, quod dicta evenisse dignoscebantur sic ipsi cogitaverunt, postquam de Venetiis recesserant, quia facta Venetorum non erat nisi seducio temporis et delusio amborum, ideo aliud non respondebant nisi quod cum acceleratione inter areptum peragentes deo dante exitum rei deo... promittentes. Et hec responsio per dictos ambaxiatores dana fuit die quinta mensis aprilis in Corneglano, quam recepit episcopus Firmanus die sexta prefati mensis aprilis.¹⁵

II. Isprava o miru između ugarsko-hrvatskog kralja Ludovika I. Velikog i Venecije (18. II. 1358.).

PAX CUM DOMINO REGE HUNGARIE.

Ludovicus, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croatie, Rame, Seruie, Bulgarie, Comanieque Rex Princeps Salernitanus et honoris montis sancti angeli dominus. Uniuersis hristi fidelibus presentes nostras litteras inspecturis salutem in domino sempiternam. Rex pacificus pro redemptione generis humani de suppressis celorum ad yma mundi descendens, et tandem mortem subiens temporalem, dominus noster yehsus hristus post gloriosam resurrectionem suam.(!) ascensus ad patrem pacem que caritatis est vinculum in suo natali glorioso celestium agminum multitudine nuntiatam suis prebuit fidelibus et reliquit sibi subditos pacis instruens amatores ut relegato odio fraterne inuidie amor regnaret et quod nouercha discordia seiunxisset mater concordia pacis amica solidaret. Proinde ad vniuersorum noticiam presentium litterarum serie uolumus peruenire quod cum inter quosdam predecessores nostros illustres Reges hungarie et nos demum ex vna parte ac inclitos duces et comune Venetiarum ex altera

---

¹⁵ Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, Zagreb, 1872., 361-368.

procurante hoste antiquo humani generis inimico multe discordie et Rixe contentiones derrobationes oppressiones offensiones strages et damna orte fuissent temporibus retroactis occasione Regni dalmacie quam ijdem duces et comune ab olim tenuerunt. Tandem Inclitus dominus Johannes delphyno Venetiarum dux et tota Communitas ciuitatis antedecte postquam plures Ambaxatas factas hinc et inde honorabiles viros Petrum Trvisanum et Johannem gradonico ac Beneintendi ducatus Venetiarum cancellarium ciues prelibate ad nos cum pleno et sufficienti mandato ut apparet ex forma Instrumenti manuscripti Raphayni de Carisinis publici auctoritate Imperiali notarii et ducatus Veneciarum scribe sub millesimo Trcentesimo septimo die vigesimo mensis nouembris decime Indictionis dum in ciuitate nostra Jadre fuissemus transmiserunt et nos declaratis ipsorum uoluntatibus ad perpetue pacis et concordie uinculum amicabiliter inuitarunt per eosdem. Nos igitur qui cum hristianis quibuslibet et potissime cum Venetis antiqua amicitia regno nostro coniunctis pacem optauimus et optamus ad infrascriptam pacem et concordiam deo propicio perpetuo duraturam deuenimus cum eisdem in hunc modum uidelicet quod idem dux et Communitas Veneciarum et in eorum personis ac uice et nomine eorundem Ambaxatores nuncii procuratores et syndici prelibati habentes ad infra dicenda plenam et liberam potestatem uigore instrumenti iamdicti quod penes nos retinimus ad cautelam contenti fuerunt renunciare et effectualiter renunciauerunt de facto in manibus nostris nostro et successorum nostrorum regum nomine toti dalmacie a medietate scilicet Quarnerij usque ad confines duracij omnibus Ciuitatibus terris castris Insulis portuibus et Juribus que habuissent et tenuissent et habebant et tenebant in eisdem quoque modo et specialiter Ciuitatibus None Iadre Scardone Sibenici Tragurij Spalati et Ragusij in terra firma existentibus Item Ciuitatibus et terris Obseri uidelicet et Chersi Vegle Arbi Pagi Brachiani Lesne et Corcule cum Insulis et omnibus utilitatibus et pertinencijs eorundem ac titulis Dalmacie et Croatie quibus uti consueuerant duces antedicti (et) totum ipsorum ius et dominium ac proprietatem si quos habuissent in nos et successores nostros sponte deliberate et animi maturitate transferrentes Renunciantes insuper omni actioni et Juri et legis beneficio quibus ullo vnquam tempore possent contra predicta uel predictorum aliquod se iuuare et promittentes solempniter sub uinculo sacramenti pro se et dictis duce et communi corporaliter prestiti de ipsa Dalmacia ciuitatibus terris castris locis Insulis Juribus et titulis ac ipsorum dominio seu possessione nullo unquam tempore per se uel alios se intromittere uel aliquatenus impedire usque confines antedictos Obligantes se omnes ciuitates terras castra loca portus Insulas atque Jura infra dicta confinia existencia que sunt pro nunc in mera potestate ipsorum libere pure et simpliciter nobis uel quem ad hoc deputauimus absque omni dolo siue fraude infra spacium viginti duorum dierum a tempore date litterarum presentium resignare. De terris autem et locis que in ipsorum potestate non essent sed regentur per Rectores eorundem reuocare et extrahere quoslibet et officiales et gentes quaslibet eorum nomine ibidem residentes et quod eis in posterum contra nos uel nostros aliquod auxilium uel iuuamen non) dabunt

supplicantes ex nunc quod ipsas ciuitates terras castra et loca cum ad nostram obedientiam deueniant dignaremur sub fauoribus et gracijs nostris recipere sicut soliti sumus esse alijs graciosi. Et uersa uice Nos uolentes ipsos ducem et Comune habere perpetuo in amicos carissimos promittimus quod omnes terras castra et loca quas seu eorum subditi et sequaces tenebant in partibus Teriuisane et Cenetensis et Istrie seu alibi que ad nostras manus deuenissent uel nostrorum et nomine tenerentur aut nostrorum sibi et dictis suis subditis et quorum erant faciemus tradi restitui et libere assignari infra terminum Viginti duorum dierum predictorum seu quibus duxerint deputandos. Nec de ipsis locis et terris ullo vnquam tempore per nos uel successores nostros uel alios nos intromitemus uel impediemus Renunciantes ac in eos transferentes ius si quod acquisiuissemus in eis. Ita tamen quod ipsas terras castra et loca subditos earum necnon omnes amicos adherentes et sequaces nostros tam nobiles quam ignobiles tractent dulciter et benigne. Remissis omnibus Iniurijs et offensis et sicut faciebant ante nouitates presentis guerre et sicut si nobis nunquam adhesissent. Et e conuerso nos promittimus facere et seruare de omnibus amicis adherentibus et sequacibus suis tam nobilibus quam ignobilibus. Item quod captiui ex utraque parte libere relaxentur. Item quod ex utraque parte remittantur et ex nunc remisse intelligantur omnes offense Iniurie et damna preterita non intelligendo debita /precrano: specialium/ quibus sibi inuicem tenerentur speciales persone de quibus fiat iusticia hinc inde. Item quod bona fide prohibebimus et ordinabimus cum effectu quod in aliqua terrarum seu Insularum aut locorum que peruenture sunt ad nostrum dominium et que iam peruenerunt non armabitur in cursum neque exercebatur piratica seu damnum aut uiolentia aliquibus nauigantibus nec receptabuntur in eorum portibus cursarii et malefici suam(?) sed(?) potius turbabuntur et arcebuntur sicut decet Regiam Iusticiam et honorem et e conuerso in eorum terris et Insulis ipsi promiserunt se facturos illud idem. Preterea promittimus uerbo nostro regio uniuersos et singulos ciues subditos et fideles ipsius domini ducis et comunis Veneciarum uenientes ad terras portus et Insulas et loca queque subdita presentialiter et in futurum maiestati nostre habere et haberi facere saluos et securos cum personis bonis et nauigijs atque rebus eorundem quod secure et quiete possint ire stare et redire ac transire per dictos portus terras et loca cum nauigijs personis et mercimonijs ymo(!) ipssos tractabimus et tractari uolumus dulciter et benigne sub fauore et gracia nostra et e contra idem dominus dux et Commune tractabit nostros tali vinculo interiecto in predictis omnibus et singulis. Quod si parcium aliqua huic ordinationi et dispositioni concordie atque paci niteretur contraire et eam infringere uel uiolare conaretur aliquas terras Castra Insulas aut portus de hijs que renunciata sunt occupando uel aliter paci contrafaciendo ex tunc pars altera id sedi apostolice intimare debeat et dominus papa uigore emologationis omologationis(?) et potestatis date per nos et per ipsos tenore presencium litterarum teneatur et uelit infra spacium unius mensis simpliciter et de plano absque strepitu et figura Iudicij solum recepta fide et certificatione uiolationis et infractionis antedicte ad obseruantiam dicte ordinationis et dispositionis(?) illum uel

illos astringere censura ecclesiastica mediante in personas uel comunitatem contrafacientem sentencias(?) videlicet interdicti et excommunicationis a qua nullatenus absoluantur donec per partem predictam infragentem uel infringere procurantem parti alteri obseruanti satisfiat prout erit iustum illum uel illos nichilominus denunciando fidefragos et periuros. Si autem aliqua damna uel iniurie aut offensiones committerentur per subditos utrorumque alterutri ex tunc per nos uel nostros officiales locorum ipsorum et rectores pertinentibus ad eosdem et per ipsos uel eorum rectores et officiales pertinentibus ad nos infra spacium unius mensis a tempore deposite querele plenaria satisfactio impendatur nec per hoc ordinacio et dispositio concordia et pax intelligantur uiolate sed in sua firmitate debeant permanere ad que nos et ipsi spontanea nos obligamus voluntate. Premissa autem omnia et singula cum infrascriptis nostris baronibus et proceribus regni nostri Iurauimus ad sacrosancta dei euangelia tactis scripturis per nos et successores nostros et omnes pertinentes ad nos inuiolabiter et integraliter obseruare et non contrafacere uel uenire per nos uel alios de Jure uel de facto directe uel indirrecte palam uel occulte quouis ingenio uel colore sub indignatione dei omnipotentis et omnium sanctorum suorum(!) et similiter dicti ambaxatores et syndici nomine ipsorum ducis et Communitatis et successorum eorum et pertinentium ad eos in eorum animas solemniter Jurauerunt presentium sub nostre maiestatis testimonio litterarum. Nomina autem baronum nostrorum qui nobiscum iurauerunt sunt hec.(!) dominus Petrus episcopus Bosnensis dominus Ladislaus electus Vesprimiensis dominus Baudonus Cornuti prior Aurane dominus Nicolaus Judex Curie nostre dominus Iohanes banus Dalmacie et Croatie dominus Nicolaus magister tauernicorum Reginalium dominus Stephanus Comes de Posaga et de Zala dominus Leuchus magister Dapiferorum et pincernarum nostrorum dominus Stephanus Comes Liptouiensis dominus Nicolaus Comes Castellanus de Vilagusforti dominus Dominicus Castellanus de Dragun Comes Huntensis dominus Nicolaus secretarius notarius noster dominus Giullelmus consiliarius noster dominus Franciscus de Georgio miles prelati Barones et consiliarij nostri. Datum Iadre in monasterio Sancti Francisci ordinis fratrum minorum in sacristia ecclesie sue presentibus venerabili viro domino Gregorio custode Varradiensi decretarum doctore domino Nicolao filio condam domini Stephani voyuode domino Bonifacio de Lupis milite Parmensi Chetho de Leon ciue Paduano et prouido viro Bartholomeo Urso notario ducatus Veneciarum testibus rogatis et aliis. Anno domini M^oCCC^oLVIII^o indictione XI die dominico XVIII mensis februarij feliciter amen.¹⁶

---

¹⁶ Tekst transkribiran prema izvorniku u Veneciji, Archivio di Stato di Venezia, *Pacta (Pactorum)*, V, fol. 154-165 (stara numeracija: 159-160); Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, Zagreb, 1872., 368-371.

III. Ludovikova isprava o proglasu da se prethodna isprava odnosi i na saveznike u ratu (18. II. 1358.)

Item de pace super facto adherentium et sequantium utriusque partis. Lodovicus dei gratia Rex Hungarie etc. Cum in guerra et discordia, quam dudum olim habuimus cum domino duce et communitate Venetiarum, de qua divina disponente clementia ad pacis unitatem et amicitiam duraturis perpetuo devenimus cum eisdem, plures et plures nobis, adhererint contra eos et specialiter infrascripti, videlicet: Reverendus in hristo pater dominus Nicolaus aquilegiensis patriarcha, magnifici domini Franciscus de Cararia dominus Padue, Albertus et Maynardus comites Gorricie, venerabilis pater Gaspertus episcopus Cenetensis, et nobiles viri Biachinus de Porciliis, Franciscus de la Parte, nobiles de Vonico, Guezellonus de Camino, et magnifici viri comites de Collalto. Item civitates imperiales domino patriarche comisse, videlicet Feltrum et Bellunum cum predictorum omnium et singulorum adherentium et sequantium nostrorum, civitatibus, castris, terris, villis, possessionibus, subditis, servitoribus, subiectis et sequacibus, districtualibus ac omnibus aliis, qui in guerris, quas habuimus cum dicto domino duce et communi nobis quomodolibet adhesissent vel adhesisse declararentur: et versa vice aliqui eis adhererint contra nos, et specialiter infrascripti, videlicet Vlaicus de Bayfimberg et Colentius, et si qui alii adhesissent vel adhesisse declararentur. Idcirco volentes, ut dicta pax et concordia sincere perficiatur et fiat, quodque removeantur de medio cuncta scrupula et errores, qui causa possent quomodolibet perturbare cum predictis domino duce et communitate seu cum honorabilibus viris dominis Veneciarum cancellario, ambaxatoris et sindicis suis habentibus ad hoc plenum mandatum sicut constat publico instrumento scripto manu Raphayni de Carisinis publici imperiale auctoritate notarii(? nostre?) et ducatus Veneciarum scribe sub MCCCLVII, die XXVIII novembris decime indictionis, super facto dictorum adherentium, composuimus et convenimus in hunc modum, videlicet, quod predicti omnes et singuli adherentes et sequaces nostri et sui et alii, si qui fuissent, sint et ex nunc esse itelligantur in pace et concordia supradicta et benefico ipsius pacis plenarie gaudeant et fruantur, remissis omnibus iniuriis, dmnis et offensionibushinc et inde, non intelligendo in hac remissione debita specialium personarum, que sibi invicem tenereantur, de quibus hinc inde ius et ratio reddi debet, et quod per ipsum dominum ducem et communitatem prefati nostri adherentes et sequaces cum terris, locis et subditis suis et per nos et successores nostros, prefati adherentes et sequaces ipsius domini ducis et domunitatis cum terris, locis et subditas suis restituantur in eo statu et sic tractentur dulciter amicabilem et benigne, et in ea pura ac sincera benivolentia et amore et sub illis favoribus et libertatibus, quibus erant et tractabantur ante adhesiones prefatas, et sicut si nunquam alicui partium adhesissent ipsis versa vice facientibus. Preterea convenibus et concordis fuimus, quod omnes et singuli cives, subditi et fideles dicti domini ducis et communitatis Veneciarum habentes domos, terras aut alias quaslibet possessiones sibi

quomodolibet pertinentes in aliquibus civitatibus, terris vel locis presentialiter vel in futurum subditis maiestati nostre seu earum districtibus, ipsis gaudere, uti et frui possint libere pacifice et quiete sine contradictione vel molestia alicuius, et similiter fiat nostris per eos, eo excepto, quod ad tollendum omne scandalum illi Veneti, qui habent domos vel possessiones intra muros civitatum nostrarum Jadre et None, ipsas dare teneatur et debeant per extimationem iusto et largo modo fiendam per duos viros ydoneos eligendos pro parte nostra et duos eligendos pro parte eorum iuramento astringendos, quam extimationem seu precium extimationis faciemus eis solvi infra duos menses postquam ipsa extimatio facta fuerit cum integritate, que quidem extimationes fieri debeant hinc ad sex menses computandos a die datarum presentium litterarum. Similiter etiam convenimus, quod duobus civibus Jadrensibus, qui modo sunt Venecii, videlicet Marino de Canaruto et Zove de Pizolo, restituantur integre omnia bona sua, que habent in Jadra vel alia aliqua parte nostri domini, et quod ipsis gaudere, uti et frui possint libere pacifice et quite absque impedimento vel turbatione cuiusquam, dummodo cum personis suis stent et habitent extra civitatem Jadre et eius districtum. Que omnia et singula supradicta per nos et secessore nostros et omnes pertinentes ad nos promittimus et iuravimus cum infrascriptis nostris baronibus ad sancta dei evangelia tactis scripturis inviolabiliter et bona fide servare et facere observari et non contravenire per nos vel alios de iure vel de facto dirrecte vel indirrecte sub indignatione omnipotentis dei et omnium sanctorum suorum ac sub penis, solemnitatibus et condicionibus omnibus, que continentur in litteris utiusque partis et instrumentis publicis confectis super pace et concordia principali firmata inter partes easdem. Et similiter dicti ambaxatores et syndici nomine ipsorum domini duci et communitatis suorum et pertinencium ad eos in eorundem animas solemniter iuraverunt presentium sub secreto nostro sigillo testimonio litterarum, quas cum nobis reportate fuerint sub sigillo nostro dupplici faciemus privilegialiter emanare. Nomina autem baronum nostrarum, qui nobiscum iuraverunt, sunt hec: dominus Stephanus episcopus Zagabriensis, dominus Petrus episcopus Bossinensis, dominus Ladislaus electus Vesprimiensis, dominus Baudonus Cornuti prior Aurane, dominus Nicolaus iudex curie nostre, dominus Johannes banus Dalmatie et Croacie, dominus Nicolaus magister tavernichorum reginalium, dominus Stephanus comes de Pasaga et de Dezala, dominus Leuchus magister dapniferorum et pincernarum nostrarum, dominus Stephanus comes Liptoviensis, dominus Nicolaus comes de Zemlimo et castellanus de villa Gufforte, dominus Dominicus castellanus de Dragul comes Huntensis, dominus Nicolaus secretarius notarius noster, dominus Villialmus consiliarius noster, dominus Franciscus de Georgio miles. Datum Jadre decimo octavo die mensis february, anno domini millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo.¹⁷

---

¹⁷ Tekst transkribiran prema izvorniku u Veneciji, Archivio di Stato di Venezia, *Pacta (Pactorum)*, V, fol. 155-156 (stara numeracija: 160-161); Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, 371-373.

IV. Isprava o međusobnom potvrđivanju ugovorenog mira i obveza dužda da će prisegnuti na mir (18. II. 1358.)

Contractus pacis predictae inter dominum Regem et ambaxatores domini ducis et communis Veneciarum. In hristi nomine amen. Cum super discordia, que vertebatur inter serenissimum dominum dominum Ludovicum dei Illustrem Regem Hungarie ex una parte et dominum ducem et commune Veneciarum ex altera precedentibus multis tractatibus inter ipsum dominum Regem seu barones et consiliarios suos et honorabiles viros dominos Petrum Trevisanum, Johannem gradonico et Beneitendi ducatus et communis Veneciarum cancellarium, cives civitas prelibate, ambaxatores et syndicos dicti domini ducis et communis Veneciarum ad hec specialiter destinationis sicut constat in Instrumento publico scripto manau Raphayni de Carisinis publici Imperiali auctoritate notarii et ducatus Veneciarum scribe sub MCCCLVII die XXVIII mensis novembris, decime Indictionis, volente divina clementia ad pacem et concordiam sit deventum, secundum(?) quod distinctus continentur in quibusdam litteris regijs emanantibus exinde, quarum tenor infra describitur. Idcirco dictus dominus Rex ex una parte per se et successores suos et omnes pertinentes ad eum et ipsius ambaxatores et sindici nomine dicti domini ducis et Communis et pertinentium ad eos ex altera, predictam pacem et concordiam et omnia contenta in ea approbaverunt, Ratificaverunt et corporaliter Iuraverunt in omnibus et per omnia secundum tenorem dictarum litterarum Regiarum, promittentes solemniter, ipsam pacem et concordiam et omnia contenta in ea observare et observari (precrano; fit?) ac adimpleri facere sine deffectu, nec contrafacere vel venire modo aliquo seu forma, et quod dominus dux et suum consilium Jurabunt corporaliter tractis scripturis ad sancta dei evangelia dictam pacem in manibus nunciorum vel nuncij dicti domini Regis ad hoc deputati, et litteras suas patentes sua bulia munitas dabunt in manibus dictorum nunciorum eiusdem tenoris in omnibus et per omnia muttatis mutandis, cuius erunt littere regie, ipsis nuncijs Regijs assignantibus eidem domino duci et Communi dictas litteras regias. Tenor autem predictasrum litterarum regiarum per omnia talis est. Lodovicus dei gratia Rex Hungarie etc. Rex pacificus pro redemptione humani generis de suppressis celorum etc. prout superius descriptum etc. Actum Jadre in monasterio Sancti Francisci ordinis fratrum minorum in sacristia ecclesie sue, presentibus venerabili viro domino Gregorio custode Varradiensi, domino Nicolao filio Voyvode, Stefano condam domini Bonifatio de Luppis milite parmense, Francesco de leone cive paduano, et provido viro ser Bartholomeo ursio notario ducatus Veneciarum, testibus vocatis et alijs, anno domini MCCCLVIII, indictione XI, die dominico XVIII mensis februarij, feliciter amen.

Et ego Johannes caspus Radozlai canonicus Ecclesie Zagrabiensis publicus apostolica et Imperiali auctoritate notarius premissis omnibus et singulis dum sic agerentur et fierent una cum prenominatis testibus presens fui, audivi et vidi et

*Rogatus per partes utrasque premissa in hanc publicam (precartano: fideliter) formam fideliter et legaliter, nichil addens vel minuens, quod substantiam rei immutet, redegis signoque meo consueto signavi in testimonium omnium premissorum; et de predictis omnibus rogatus similiter fuit Paulus de Bernardo condam domini Johannis Imperiali auctoritate notarius et ducatus Veneciarum scriba, ut faceret aliud simile instrumentum, et utriusque parti unum daret, videlicet presens antedictis dominis Ambaxatoribus, et aliud scriptum manu Pauli predicti dicto domino Regi. Et ego Paulus de Bernardo condam domini Johannis imperiali auctoritate notarius et ducatus Veneciarum scriba premissis omnibus et singulis presens fui et simile instrumentum de verbo ad verbum confeci, quod remansit apud dominum Regem.*¹⁸

V. Isprava o prisezi između Ludovika i mletačkih poslanika da će se mir odnositi i na saveznike u ratu (18. II. 1358.)

Contractus super facto adherentium et sequatium utriusque partis inter dominum Regem ex una parte et dominos ambaxiatores Veneciarum ex altera. In hristi nomine amen. Cum super discordia, que vertebatur inter Serenissimum dominum dominum Lodovicum dei gratia Illustrem Regem Hungarie ex una parte et dominum ducem et commune Veneciarum ex altera, precedentibus multis tractatibus inter ipsum dominum Regem seu barones et consiliarios suos et honorabiles viros dominos Petrum Trivisano, Johannem gradonico et Beneitendi cancellarium ducatus et Communis Veneciarum, cives ipsius civitatis, ambaxatores et syndicos dicti domini ducis et Communis Veneciarum ad hoc specialiter destianot, sicut constat publico Instrumento scripto manu Raphayni de Caresinis Imperiali auctoritate notarii et ducatus Veneciarum scribe sub MCCCLVII die XXVIII mensis novembris, decima Indictione, volente divina clementia ad pacem et concordiam sit deductum, et inter alia seuper facto amicorum adherentium et sequatium utriusque partis sit provisum secundum quod distinctius continetur in quibusdam litteris regijs emanantibus exinde, quarum tenor inferius describetur. Id circo prefatus dominus Rex ex una parte per se et successores suos et omnes pertinentes ad eum, Et ipsi ambaxatores et syndici nomine dicti domini ducis et communis Veneciarum et pertinentium ad eos ex altera predictam conventionem et concordiam et omnia contenta (eontenta?) in ea super facto dictorum amicorum, adherentium et sequatium approbaverunt, ratificaverunt et corporaliter Juraverunt in omnibus et per omnia secundum tenorem dictarum litterarum regiarum, promittentes solemniter ipsam concordiam et omnia contenta in ea observare et observari ac adimpleri fecere sine deffectu, nec contrafacere vel venire modo aliquo seu forma, Et quod dominus dux et suum consilium Jurabunt corporaliter ad sancta dei

---

¹⁸ Tekst transkribiran prema izvorniku u Veneciji, Archivio di Stato di Venezia, *Pacta (Pactorum)*, V, fol. 156 (stara numeracija: 160); Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, 373-374.

evangelia tactis scripturis dictam concordiam in manibus nunciorum vel nuncii dicti domini Regis ad hoc deputatorum, et litteras suas patentes sub bulia munitas dabunt in manibus nunciorum predictorum eiusdem tenoris in omnibus et per omnia mutatis mutandis, cuius erunt littere regie, ipsis nuncijs regijs assignantibus eidem domino duci et Communi Veneciarum dictas litteras regias. Tenor autem predictarum litterarum regiarum per omnia talis est. Lodovicus dei gratia Rex Hungarie etc. Cum in guerra et discordia, quam dudum olim habuimus cum domino duce et Communitate Veneciarum, de qua divina disponente clementia ad pacis unitatem et amicitiam etc. prout superius in littera regia continetur.

Et ego Johannes Crispus Radezlai Canonicus ecclesie Zagabriensis publicus apostolica et Imperiali auctoritate notarius predictis omnibus et singulis presens fui et rogatus a dictis partibus una cum Paulo de Bernarodo condam domini Johannis Imperiali auctoritate notario publico et ducatus Veneciarum scribe, qui similiter debuit conficere et confecit simile Instrumentum de premissis dandum domino regi, scripsi et in hanc publicam formam redigi signumque meum apposui consuetum in testimonium omnium premissorum. Et Ego Paulus de Bernardo condam domini Johannis Imperiali auctoritate notarius et ducatus Veneciarum scribe predictis interfui et simile Instrumentum confeci, quod remansit apud dominum Regem.¹⁹

VI. Isprava o Ludovikovu zahtjevu i napatku svojim poslasticima koji će otići u Veneciju i u njegovo ime zahtijevati da dužd položi prisegu na sklopljeni mir, da mu izruče kraljevo pismo o položenoj prisezi na mir i da duždu predaju gradove i teritorije koji se nalaze u kraljevoj vlasti, a po ugovoru trebaju biti vraćeni Veneciji (20. II. 1358.)

Procuratorium domini Regis Hungarie in personas domini episcopi Zagrabiensis et domini Nicolai Judicis Curie Regie ad restituendum loca nostra etc. Nos Lodovicus dei gratia Rex Hungarie etc. Universis et singulis presentes litteras Inspecturis fieri volumus manifestum, quod cum inter nos ex una parte et dominum duces et Commune Veneciarum seu ambaxatores et syndicos suos honorabiles viros dominos Petrum Trivisano, Johannem Gradonico et Beneintendi Cancellarium ducatus et Communis Veneciarum ex altera inita sit pariter et firmata pax, concordia et amicitia deo propicio perpetuo duratura super omnibus et singulis differentiis hinc inde vertentibus, sicut in litteris nostris regijs et instrumentis publicis secutis exinde plenius continetur. Idcirco nos volentes adimplere ea, que pro parte nostra cuncta circa ipsum concordium adimplenda, fecimus, constituimus et ordinavimus fideles nostros consiliarios, venerabilem in christo patrem dominum Stephanum Zagrabiensem

---

¹⁹ Tekst transkribiran prema izvorniku u Veneciji, Archivio di Stato di Venezia, *Pacta (Pactorum)*, V, fol. 156 (stara numeracija: 161); Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, 374-375.

episcopum et magnificum virum dominum Nicolaum Curie nostre Judicem nostros procuratores, actores et nuncios speciales et quemlibet eorum in solidum ad comparandum coram inclito domino duce Veneciarum et suo consilio ad recipiendum ab ipsis approbationes, Juramentum et litteras super concordia antedicta. Et ad dandum eis litteras nostras patentes bullatas super ipsa concordia, nec non ad restituendum et libere resignandum dicto domino duci seu deputandis ab eo nec non adherentibus et subditis suis omnia castra, Terras et loca premissa per nos restitui. Et ad alia omnia et singula facienda circa observationem dicti concordi et contentorum in eo, que fuerint opportuna, et que nos, si personaliter adessemus, facere possemus, cum omnibus promissis, libertatibus, obligationibus et renunciationibus opportunis. Dantes eis plenum, liberum et generale mandatum cum plena, libera et generali administratione in predictis et quobus predictorum independentibus et connexis, promittentes firma et rata habere, quecumque per eos vel eorum aliquem acta fuerint in premissis, et non contrafacere vel venire sub obligatione omnium banorum nostrorum presentium et futurorum. In cuius rei fidem presentes litteras sigillo nostro secreto fecimus communiri. Datum Jadre XX die mensis februaryi, anno domini MCCCLVIII.²⁰

VII. Isprava mletačkog dužda Ivana Delfina o proglašenju Zadarskog mira od 18. II. 1358. (25. II. 1358.)

Forma Litterarum domini ducis super pace, traditarum nunciis domini Regis Hungarie. Johannes delphino dei gratia dux Veneciarum etc. Rex pacificus pro redemptionem generis humani de suppressis celorum ad yma mundi descendentes, et tandem mortem subiens temporalem dominus noster yhsushristus post gloriosam resurrectionem suam ascensurus ad patrem pacem, que caritatis est vinculum, in suo natali glorioso celestium agminum multitudine nunciatam suis prebuit fidelibus et reliquit sibi subditos pacis instruens amatores, ut relegato odio fraterne invidie, amor regnaret, et quod novercha discordia sevinxissent, mater concordia pacis amica solidaret. Proinde ad universorum noticiam presentium litterarum serie volumus pervenire. Quod cum inter quosdam predecessores regios et demum excelsum dominum Lodovicum dei gratio Hungarie regem ex una parte inclitos predessores nostros duces Veneciarum etc. et nos ac Commune Veneciarum ex altera procurante hoste antiquo humani generis inimico multe discordie, Rixe, contentiones, derrobationes, oppressiones, offensiones, strages et damna Orte fuissent temporibus retroactis occasione Regni Dalmatie, quam predecessores nostri duces et nos ac Commune Veneciarum ab olim tenuimus et tenebamus. Tandem nos et tota Communitas

---

²⁰ Tekst transkribiran prema izvorniku u Veneciji, Archivio di Stato di Venezia, *Pacta (Pactorum)*, V, fol. 156 (stara numeracija: 161); Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, 375-376.

Veneciarum postquam plures ambaxatas factas hinc et inde, honorabiles viros dominos Petrum Trivisanum, Johannem gradonico et Beneintendi ducatus Communis Veneciarum Cancellarium cives nostros ad prefatum illustrem dominum Lodovicum Hungarie regem cum pleno et sufficienti mandato, ut apparet ex forma Instrumenti scripti manu Raphayni de Carisinis publici Imperiali auctoritate notarii et ducatus nostri scribe sub MCCCLVII die XXVIII mensis novembris X Indictionis, dum prelibatus dominus Rex in civitate Jadre fuisset, transmisimus, et ipsum, declaratis nostris voluntatibus, ad perpetue pacis et concordie vinculum amicabiliter invitavimus per eosdem. Nos igitur, qui cum hristianis quibuslibet et potissime cum regno Hungarie, antiqua amicitia ducatum nostro coniuncto, pacem optavimus et optamus ad infrascriptam pacem et concordiam deo principio perpetuo duraturam cum prefato domino Rege devenimus in hunc modum, videlicet: quod nos et Communitas Veneciarum et in nostris personis ac vice et nomine nostro Ambaxatores, Nuncij et syndici prelibati habentes ad infradicenda plenam et liberam potestatem vigore Instrumenti iamdicti contenti fuimus renunciare et effectualiter renunciavimus de facto in manibus suprascripti domini Regis suos et successorum suorum Regum nomine toti Dalmatie a medietate scilicet(?) Quarnarij usque ad confines Duracij omnibus Civitatibus, terris, castris, Insulis, portibus et Juribus, que habuissemus et tenuissemus et habebamus ac tenebamus in eisdem quoquomodo, et specialiter Civitatibus None, Jadre, Scardone, Sibenici, Tragurij, Spaleti et Ragusij in terra firma existentibus. Item Civitatibus et terris Absero videlicet et Cherso, Vegle, Arbo, Pago, Brachie, Lesne et Curzole cum Insulis earundem, cum omnibus pertinencijs et utilitatibus earundem, ac titulis Dalmatie et Croatie, quibus uti consueveramus, et totum ipsorum Jus et dominium ac proprietatem, si quos habuissemus, in ipsum dominum Regem et successores suos sponte, deliberate et cum maturitate transferrentes; Renunciantes insuper omni actioni et omni legis et Juris beneficio, quibus ullo unquam tempore possemus contra predicta vel predictorum aliquod nos iuvare, et promittentes solemniter sub vinculo sacramenti pro nobis et Communi Veneciarum corporaliter prestiti de ipsa Dalmacia, Civitatibus, terris, Castris, locis, Insulis. Juribus et titulis ac ipsorum possessiones seu dominio nullo unquam tempore per nos vel alios nos intrmittere vel aliquo modo impedire usque ad confines antedictos. Obligantes nos omnes Civitates, terras, castra, loca, portus, Insulas atque Jura infra dicta confinia existentia, que sunt pro nunc in inera potestate nostra, libere, pure, et simpliciter eidem domino Regi vel quem ad hoc deputaverit absque omni dolo, sine fraude, infra spacium Viginti duorum dierum a tempore dattarum litterarum eiusdem domini Regis factarum nobis in eodem forma resignare. De terris autem et locis, que in nostra potestate non essent, sed regerentur per rectores nostros, revocare et retrahere quoslibet Rectores et officiales et gentes quaslibet nostro nomine ibidem existentes seu residentes, et quod eis in posterum contra ipsum dominum regem vel suos aliquod auxilium vel iuvamen non dabimus. Supplicantes ex nunc, quod ipsas Civitates, terras, castra et loca cum ad suam obedientiam devenerint, dignarentur sub favoribus et gracijs

regijs recipere, sicut ipse dominus Rex solitus est esse aliis graciosus. Et versa vise ipse dominus Rex, volens nos ducem et Communis habere perpetuo in amicos carissimos, promisit, quod omnes terras, castra et loca, quas nos seu subditi nostri et sequaces tenebamus in partibus Tervisanis et Cenetensibus ac Istrie seu alibi, que ad dicti domini Regis manus devenissent vel devenirent vel suorum, et suo nomine tenerentur aut suorum, Nobis et dictis nostris subditis et quorum erant faciet tradi, restitui et libere assignari in terminum viginti duorum dierum predictorum, seu quibus duxeramus deputandos. Nec de ipsis locis et terris ullo unquam tempore per se successores (precrano: nostros) suos vel alios (precrano: nsotri) intromittet vel impederet, Renuncians ac in nos transferens omne ius, si quod acquisivisset in eis. Ita tamen, quod ipsas terras, castra et loca et subditos earum nec non omnes amicos, adherentes et sequaces ipsius domini Regis tam nobiles quam ignobiles tractemus dulciter et benigne, Remissis omnibus Iniuriis et offensis et sicut faciebamus ante novitates presentis guerre, et sicut si domino Regi nunquam adhesissent. Et e converso promisist prefatus dominus Rex facere et servare de omnibus amicis, adherentibus et sequacibus nostris tam nobiles quam ignobilibus. Item quod captivi ex utraque (parte) libere relaxentur. Item quod ex utraque parte remittantur et ex nunc remisse intelligantur omnes offensiones, Iniurie et damna preterita, Non intelligendo debita, quibus sibi invicem tenerentur speciales persone, de quibus fiet Justicia hinc inde. Item quod dictus dominus Rex bona fide prohibebit et ordinabit cum effectu, quod in aliqua terrarum seu Insularum aut locorum, que perventure sunt ad dominium dicti domini Regis et que iam pervenerunt, non armabitur in cursum nec exercebitur piratica seu damnum aut violentia aliquibus navigantibus, nec receptabuntur in suis portibus cursarij et malefici, sed potius turbabuntur et corcebuntur sicut decet regiam Justiciam et honorem. Et e converso in nostris terris et Insulis promisimus nos facturos illus idem. Preterea promisit dominus Rex prefatus verbo suo regio universos et singulos cives, subditos et fideles nostros et Communis Veneciarum venientes ad terras, portus, Insulas et loca queque subdita presentialiter et futurum maiestati sue habere et haberi facere salvos et securos cum personis, bonis et navigijs ac rebus eorundem, et quod secure et quiete possint ire, stare, redire et transire per dictos portus, terras et loca cum navigijs, personis (precrano: per) et mercimonijs suis, ymo ipsas tractabit et tractari vult dulciter et benigne sub favoris et gracijs suis. Et e contra Nos dux et Commune tractabimus subditos et fideles dicti domini Regis. Tali vinculo interiecto in predictis omnibus et singulis, quod si partium aliqua huic ordinacioni, dispositiioni, concordie atque paci niteretur contraire et eam infringere vel violare conaretur, aliquas terras, castra, Insulas aut portus de hijs, que renunciata, sunt, occupando vel aliter paci contrafaciendo, ex tunc pars altera id sedi apostolice intimare debeat, et dominus papa vigore emologationis et potestatis date per ipsum dominu Regem et nos tenore presentium litterarum teneatur et velit infra spacium unius mensis impliciter et de plano absque strepitu et figura Judicio, solum recepta fide et certificatione violationis et infrictionis antedictae ad observantiam dicte

dispositionis et ordinationis illum vel illos astringere censura ecclesiastica mediante in personas vel communitatem contrafacientem, videlicet sententiam interdicti et in syngulares personas excommunicationis proferendo, a qua nullatenus absolvaltur, donec per partem predictam infragentem vel infringere procurantem parti alteri observanti satisfiat, prout erit iustum, illum vel illos nichilominus denunciando fideifragos et periuros. Si autem aliqua damna vel iniurie aut offensiones committerentur per subditos utrorumque alterutri, ex tunc super illos per ipsum dominum Regem vel suos officiales et rectores locorum ipsorum pertinentibus ad nos et per nos vel nostros rectores et officiales, pertinentibus ad ipsum dominum Regem infra spatium unius mensis a tempore deposite querele plenaria satisfactio(!) impedatur, nec quo facto ardinatio et dispositio, concordia et pax intelligatur violate, sed in sua firmitate debeant permanere, ad que ipse dominus Rex et nos spontanea nos(!) obligamus voluntate. Premissa autem omnia et singula cum Infrascriptis nostris Nobilibus Juravimus ad sacrosancta dei evangelia tactis scripturis per nos et successores(!) nostros et omnes pertinentes ad nos inviolabiliter et integraliter observare et non contrafacere vel venire per nos vel alios de iure vel de facto, dirrecte vel indirrecte, palam vel occulte, quovis ingenio vel colore sub ondignatione dei omnipotentis et omnium sanctorum suorum. Quod quidem Juramentum prestavimus in manibus Venerabilis in hristo patris domini Stephani Zagrabinsis Episcopi et magnifici viri domini Nicolai Regie curie Judicis, Ambaxatoribus et procuratoribus dicti domini Ragis, ad hec specialiter constitutorum sicut constat per litteras regias scriptas Jadre aub anno domini MCCCLVIII, die vigesimo februarii sigillatas sigillo suo secreto. Nomina autem nostrorum nobilium, qui nobiscum Juraverunt, sunt hec: domini Franciscus Lauredano, Petrus Karavello, Johannes Mozenigo, Andreas fusculo(!), Laurentius dandolo(!) et Marcus de priolis(!) consiliarij nostri Veneciarum. Ac domini Petrus Steno, Marcus Barisano et Daniel Victuri capita consilij de XL-ta, domini Marcus Cornario miles, Symon dandolo(!), Petrus Gradonico filius condam dominus ducis, et Franciscus Bembo, domini Andreas Gazo procurator sancti Marci et Nicolaus faletrlo(!), dominus Marcus Lauredano procurator Ecclesie sancti Marci et dominus Pangratius (precrvano: Infirmirtam) Georgio advocatur communis Veneciarum, domini Petrus Baduario miles, Bernardus Justinianus procurator sancti Marci, Petrus Memo, Berthucius grimani(!) et Marcus Maurocenus, omnes honorabiles cives nostri Veneciarum pro se ac heredibus et successoribus eorum et tota communitate Veneciarum predictum Juramentum prestantes. Actum Veneciis in Ecclesia sancti Marci presentibus Reverendo patre domino Raymondo electo Patracensi archiepiscopo, venerabili viro domino Neapoleone de tibertis(!) ordinis sancti Johannis Jerosolimitani priore Veneciarum, domino (precrvano: Nicolo) Paulo cantore et canonico Zagrabienese et domino Ladislao canonico Budensi, testibus rogatis et alijs,

*anno domini MCCCLVIII, indictione XI, die dominico vigesimoquinto mensis februarij feliciter amen.*²¹

VIII. Isprava istog dužda da Zadarski mir uključi i saveznike u prethodnom ratu (25. II. 1358.)

Alia forma litterarum ducalium traditarum nunciis dicti domini regis super amicorum adherentium et sequatium. Johannes Delphino dei gratia dux Venetiarum etc. Cum in guerra et discordia, quam dudum olim hahuimus(!) cum serenissimo principe domino Lodovico dei gratia rege Hungarie etc. de qua divina disponente elementia ad pacis unitatem et amicitiam duraturam perpetuo devenimus cum eodem, plures et plures sibi adhererint contra nos et specialiter infrascripti videlicet: Reverendus in christo pater dominus Nikolalus acquilegensis patriarcha, magnifici viri domini Franciscus de Carraria dominus Padue et Albertus et Maynardus comites Goricie, venerabilis pater dominus, episcopus cenedensis, et nobiles viri Biachinus de Porciliis, Franciscus de la Parte, nobiles de Vonico, Guezellonus de Camino et magnifici viri comites de Collalto. Item civitates imperiales domino patriarche commisse videlicet feltrum et Bellunum cum predictorum omnium et singulorum adherentium et sequatium suorum, civitatibus, castris, terris, villis, possessionibus, subditis, servitoribus, subiectis et sequatibus, districtualibus et omnibus aliis, qui in guerris, qua habuimus cum dicto domino rege et sibi quomodolibet adhesissent vel adhesisse declararentur. Et versa vice aliqui nobis adhererint contra eum et specialiter infrascriptis, videlicet Ulricus de Rayfinbergo et Colentius, et si qui alii adhesissent vel adhesisse declararentur; idcirco volentes, ut dicta pax et concordia sincere proficiatur et fiat, quoque removeantur de medio cuncta scrupula et errores, qui eam possent quomodolibet perturbare, cum predicto domino rege super facto ditorum adherentium et sequatium composuimus et devenimus in hunc modum, videlicet quod predicti omnes et singuli adherentes et sequaces sui et nostri et alii, si qui fuissent, sint et ex nunc esse intelligantur in pace et concordia supradicta, et beneficio ipsius pacis plenarie gaudeant et fruuntur, remissis omnibus iniuriis, damnis et offensionibus hinc et inde, non intelligendo in hoc debita specialium personarum, que sibi invicem tenerentur, de quibus hinc inde ius et ratio reddi debet. Et quod per nos et comunitatem nostram prefati sui adherentes et sequaces nostri et comunitatis nostre cum terris, locis et subditis susis restituantur in eo statu et cic tractentur dulciter, amicabiliter et benigne, et in ea pura ac sincera benivolentia et amore et sub illis favoribus et libertatibus, quibus erant et tractabantur ante adhesiones prefatas, et sicut si numquam alicui partium adhesissent, ipsis versa vice fatientibus. Preterea convenimus et concordēs

---

²¹ Tekst transkribiran prema izvorniku u Veneciji, Archivio di Stato di Venezia, *Pacta (Pactorum)*, V, fol. 157 (stara numeracija: 162); Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, 376-379.

fuiumus, quod omnes et singuli cives, subditi et fideles nostri habentes domos terras aut quaslibet possessiones sibi quomodolibet pertinentes in aliquibus civitatibus, terris vel locis presentialiter vel in futurum subditis dicto domino regi seu earum districtibus, ipsis gaudere uti et frui possint libere pacifice et quiete sine contradicione vel molesltia alicuius, et similiter fiat suus per nos, eo excepto, quod ad tollendum omne scandalum illi Veneti, qui haberent domos vel possessiones intra muros civitalium Jadr vel None, ipsas dare teneantur et debeant per extimationem iusto et largo modo fiendam per duos viros ydoneos eligendos pro parte domini regis et duos eligendos pro parte nostra, iuramento astringendos, quam extimationem seu pretium extimationis faciet ipse dominus rex eis solvi infra duos menses postquam ipsa extimatio facta erit cum integritate, que quidem extrimationes fieri debent usque ad seks menses a die dato litterarum regiarum computandos super presenti concordia. Similiter etiam convenimus, quod duobus civibus Jadrensibus, qui mmodo sunt Veneciis, videlicet Marino de Canaruto et Zove de Pizolo, restituantur integre omnia bona sua, que haberent in Jadra vel alia aliqua parte domini domini regis, et quod ipsis gaudere, uti et frui possint libere pacifice et quiete, sine impedimento vel turbatione cuiusquam, dummodo cum personis suis stent et habitent extra civitatem Jadre et eius districtum. Que omnia et singula supradicta per nos et successores nostros et omnes pertimentes ad nos promittimus et iuramus cum infrascriptis nostris nobilibus ad sancta dei evangelia tactis scripturis inviolabiliter et bona fide servare et facere observari et non contravenire per nos vel alios de iure vel de facto dirrecte vel indirrecte, sub indignatione omnipotentis dei et omnium sanctorum suorum, et sub penis, solemnitatibus et conditionibus omnibus, que continentur in litteris utriusque partis et instrumentis publicis confectis super pace et concordia principali firmata inter partes easdem. Quod quidem iuramentum prestavimus in manibus venerabilis in cristo patris domini Stefani Zagrabienensis episcopi et magnifici viri domini Nicolai regie curie iudicis, ambaxiatoribus et procuratoribus dicti domini regis, ad hoc specialiter constitutorum sicut constat per littras regias scripta Jadre sub anno omni MCCCLVIII, die XX februarii, sigillatas regio suo secreto. Nam e converso prefatus dominus rex similiter iuramentum prestitit in manibus honorabilium virorum dominorum Petri Trivisano, Johannis Gradonico et Beneintendi ducatus et communis Venetiarum cancellarium civium sindicorum et ambaxiatorum nostrorum. Nomina autem nostrorum nobilium qui nobiscum iuraverunt slsunt hec: dominus Franciscus Lauredano, dominus Petrus Karravello, dominus Johannes Mocenigo dominus Sndreas Fusculo, dominus Laurentius Dandulo et dominus Marcus de Priolis nostri consilarii Venetiarum, ac domini Petrus Steno, Marcus Barisano et Daniel Vituri capta consilii de XL domini Marcus Cornario miles, Petrus Gradonico condam domini ducis et Franciscus Bembo, domini Andreas Gazo procurator sancti Marci et Nicolaus Faledro, domini Marcus Lauredano procurator ecclesie sancti sancti Marci, Pangracius Georgio advocator nostri communis Venetiarum, domini Petrus Baduario miles, Bernardus Justinianus procurator sancti Marci, Petrus Memo, Bertucius

Grimani et Marcus Maurocenus omnes honorabiles cives Venetiarum. Datum in nostro ducali palatio Venetiis die XXV mensis februarii, anno domini MCCCLVIII.

Nota quod ambaxiatores prefacti domini regis, qui venerunt Venetiis pro iurando pacem, declaverunt et dixerunt dominationi, quod dominus Canis grandis de la Scala et eius fratres erant de segnacibus et adherentibus dicti domini regis, et propterea petebant, ipsos debere includi in ea, et sic de mandato dominationis inclusi fuerunt in pace predicta, et facte fuerunt sibi littere, sicut aliis amicis et sequacibus ipsis domini regis.²²

---

²² Š. LJUBIĆ, *Listine*, III, 379-381.

Milko BRKOVIĆ: DOCUMENTS CONCERNING
THE ZADAR PEACE TREATY FROM 1358

Summary

The title refers to eight documents of which the first is a document in the broad sense of the word, that is a set of a number of documents concerning a common subject matter. I. Document concerning the negotiation of a peace treaty between Venetian and Hungarian emissaries in 1357 (?); II. Document of the Venetian copy of the Zadar peace treaty between the Hungarian-Croatian King Ludovic I the Great and Venice (February 18, 1358); III. Ludovic's document proclaiming that the preceding document relates to the allies in the war as well (February 18, 1358); IV. Document concerning the mutual affirmation of the peace treaty and the obligation of the doge to swear on it (February 18, 1358); V. Document of the oath taken by Ludovic and the Venetian emissaries that the treaty will relate to the war allies as well (February 18, 1358); VI. Document concerning Ludovic's request and directions to his emissaries who will travel to Venice and in his name demand that the doge take an oath on the peace treaty, that the doge be given the king's letter about the oath the king took on the peace treaty and that the doge be given the cities and the land possessions which are under royal jurisdictions but which according to the treaty have to be returned to Venice (February 20, 1358); VII. The document of the Venetian doge Ivan Delfin concerning the proclamation of the Zadar peace treaty on February 18, 1358 (February 25, 1358) and VIII. The document by the same doge which stated that the Zadar peace treaty included the allied in the preceding war February 25, 1358. The author treats the documents from the paleographic-diplomatic perspective. The originals are located in the Archivio di Stato di Venezia, *Pacta*, V, fol. 154-157, old signature; *Pactorum*, V, fol. 159-162.

Key words: documents, Hungarian-Croatian kingdom, Ludovic I. the Great, Croatia, Venice, Dalmatia, Zadar Peace Treaty, 1358

